

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Polona Pegan

Tetoviranje – individualna izbira posameznika

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Polona Pegan

Mentor: asist. dr. Tomaž Krpič

Somentorica: doc. dr. Maruša Pušnik

Tetoviranje – individualna izbira posameznika

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila svojemu mentorju, dr. Tomažu Krpiču, za številne koristne nasvete in podporo pri diplomski nalogi. Še posebej pa se mu zahvaljujem za potrpežljivost in dolgotrajno čakanje na zaključek diplomske naloge.

Tetoviranje – individualna izbira posameznika

Tetoviranje je od začetka 20. stoletja postajalo vedno bolj popularno in moderno, v 21. stoletju pa se zdi, da je njegova popularizacija dosegla svoj vrhunec. Veliko zaslug za to imajo množični mediji, ki nas vsakodnevno bombardirajo z različnimi (ne)pomembnimi sporočili. Med drugimi pa mediji vplivajo tudi na to, kaj je moderno in kaj ne. Mediji ustvarjajo modne trende, velik modni trend pa je trenutno prav tetoviranje. V Sloveniji je tetoviranje postalo moderno v zadnjih petih ali desetih letih. Pred tem se o tetoviranju in tetovažah ni veliko govorilo, saj je tetoviranje veljalo za tabu temo, povezovali so ga s kriminalom in narkomanstvom. Sedaj pa so tetovaže nekaj povsem običajnega in tako jih družba tudi sprejema. Še več tetovaže so postale pomemben del skupnosti, saj se posamezniki z njimi lahko sporazumevajo, izražajo svojo pripadnost višji sili, preko njih izražajo svojo kulturo in tradicijo, lahko pa jih služijo le kot trajni modni okras. V diplomskem delu obravnavam, kaj posameznika motivira, da se odloči za tetovažo in kaj mu tetovaža pravzaprav pomeni – ali z njo izraža svojo individualnost, pripadnost določeni družbeni skupini, odnos do ljubljene osebe, upor proti družbi, ali pa mu tetovaža pomeni le trajni modni okras.

Ključne besede: tetoviranje, posameznik, družba, telo.

Tattooing – an individual's personal choice

From the beginning of the 20th century tattooing has been gaining on its popularity and modernity and it seems that its popularization has reached its peak in the 21st century. Mass media can take a lot of credit for that because they bomb us with (un)important messages every day. Among others media have influence on what is fashionable and what is not. Media create fashionable trends, and one of the biggest trends right now is tattooing. In Slovenia tattooing has become popular in the last five or ten years. Before that nothing was heard about tattooing and tattoos because tattooing was tabooed and was linked with criminal and narcotism. Nowadays tattoos are perfectly normal and they are accepted as normal in the society. Even more, tattoos have become an important part of the community, because individuals can communicate with them, express their affiliation to higher power, through them they can express their culture and tradition or they can be used just as a permanent fashion ornament. My diploma is a discussion of what motivates an individual to get a tattoo and what that tattoo actually means to them. It may express their individuality, affiliation to a certain social group, relationship to their loved one, rebellion against the society or it is just a permanent fashion ornament.

Key words: tattooing, individual, society, body.

KAZALO

UVOD	6
1 TETOVIRANJE	8
1.1 Kaj je tetoviranje?	8
1.2 Izvori tetoviranja	9
1.3 Popularizacija tetoviranja	10
1.4 Tetoviranje kot družbeni fenomen	13
1.5 Tetoviranje kot kulturni fenomen	16
1.6 Tetoviranje kot komunikološki fenomen	18
1.7 Tetoviranje kot religijski fenomen	22
1.8 Sklep	23
2 POSAMEZNIK	25
2.1 Kaj je posameznik?	25
2.2 Posameznik in družba	28
2.3 Množični mediji	31
2.4 Motivacija posameznika	35
2.5 Sklep	38
3 TELO	40
3.1 Telesne tehnike	44
3.1.1 Telesne tehnike pri Marcelu Maussu	44
3.1.2 Telesne tehnike pri Nicku Crossleyju	47
3.1.3 Telesne tehnike pri Tomažu Krpiču	50
3.2 Sklep	51
4 EMPIRIČNA ŠTUDIJA	53
4.1 Opis metodologije	53
4.2 Zbrani podatki	55
4.3 Analiza podatkov	63
4.4 Ugotovitve	66
5 SKLEP	70
LITERATURA	74
PRILOGA A: Tabele z izračuni Pearsonovega koeficienta	77

UVOD

Tetoviranje je vnašanje barvila pod kožo posameznika, tako da se poslikava ohrani za celo življenje. Tetovaža je veliko več kot le slika na koži, z njo posameznik izraža svojo individualnost, pripadnost določeni družbeni skupini, upor proti družbenim vrednotam ... Tetoviranje se pojavlja v vseh zgodovinskih obdobjih, vedno je bilo in tudi vedno bo del družbe, s to razliko, da je v nekaterih družbenih skupinah in skupnostih bolj priljubljeno, na primer v tradicionalnih družbah zaradi iniciacijskih in raznih drugih obredov, v modernih družbah pa bo tetoviranje vedno do odločene mere tabu tema. V 21. stoletju je tetoviranje že nekaj čisto običajnega in je družbeno sprejemljiv kulturni pojav. Prav zato tetoviranje v družbi in pri posameznikih opravlja več funkcij. Pravimo, da gre za večplasten fenomen. Tetoviranje tako sega na področje družbe, kulture, komunikacije in religije.

Glavni akter v procesu tetoviranja je posameznik, ki ga sestavljata telo in um. Um je celota človekovih zavestnih in nezavestnih procesov, ki zajema čutenje, zaznavanje, mišljenje in voljo. Telo pa je snovni del človekovega bitja. Skupaj sta ti dve entiteti povezani v neločljivo celoto. Ker v družbi veljajo določena pravila, norme in vzorci obnašanja, se mora posameznik tem pravilom prilagoditi, če želi postati polnopraven član družbe. To pa je v veliki meri odvisno od posameznikove motivacije, kako močno si želi biti sprejet v družbo. Tudi pri tetoviranju je veliko odvisno od posameznikove motivacije za tetovažo. Posameznik ima potrebo po tetoviranju, pri tem pa ga vodijo različni motivi. Njegov ciljni objekt je lepa tetovaža, ki bo med drugimi izražala tudi njegove vrednote in ideale. Na njegovo motivacijo za tetovažo pa lahko (ne)prikrito vplivajo tudi množični mediji, ki določajo, kaj in o čem naj ljudje razmišljamo. Če se v medijih pogosto govori o tetoviranju in o popularnosti tetovaž pri filmskih in glasbenih zvezdnikih, potem se bo tako mišljenje v določeni meri preneslo tudi na posameznike v družbi.

Če primerjamo tetoviranje s slikarstvom, potem lahko rečemo, da je slikarsko platno v primeru tetoviranja posameznikovo telo. Telo je primarna in najbolj razvidna posameznikova identiteta, zato se posameznik tudi trudi, da bi njegovo telo izgledalo kar se da popolno. Kultura pa je tista, ki prisili telo v določene telesne tehnike, ki jih mora posameznik sprejeti. Bistveni koncept reflektivnih telesnih tehnik je, da telo

sem in telo imam. Gre za neko dvojnost; telo je predmet, po drugi strani pa ima tudi neko svojo logiko oziroma svoj princip delovanja. Posameznik ne more delovati brez telesa. Telesne tehnike, ki jih izvajamo na in s telesom, omogočajo posamezniku, da se uspešno integrira v družbo, obenem pa mu omogočajo tudi ohranjati določeno stopnjo individualnosti. Pojem telesnih tehnik je začel razvijati že Marcel Mauss, njegovo delovanje pa je z vpeljavo izraza marginalne refleksivne telesne tehnike nadgradil Nick Crossley. Marginalne refleksivne telesne tehnike raziskuje tudi slovenski sociolog kulture telesa Tomaž Krpič, ki pa se je osredotočil predvsem na avto-refleksivne telesne tehnike, in sicer na primeru body art performansa.

Iz zgoraj povedanega sledi glavna hipoteza moje diplomske naloge: **Tetoviranje je marginalna refleksivna telesna tehnika, s pomočjo katere posameznik lovi ravnotežje med individualnostjo in pripadnostjo določeni družbeni skupini oz. skupnosti.** Pri tem ga vodijo določeni osebni ali družbeni vzgibi, ki se kažejo v motivaciji za tetovažo in kasneje v sami tetovaži. Dokazala bom, da je tetoviranje že popolnoma sprejemljiva telesna tehnika. Vseeno pa v primeru tetoviranja še vedno obstajajo neke meje, ki niso družbeno sprejemljive. Nekdo, ki ima le eno tetovažo nekje na hrbtu, je družbeno verjetno veliko bolj sprejemljiv, kot pa nekdo drug, ki ima potetoviran celoten obraz. Na odločitev posameznika, da se odloči za tetovažo, lahko vplivajo tudi mediji, ki so dandanes prisotni povsod okoli nas, v določeni meri pa tudi trenutni modni trendi. Predvidevam, da pri tetoviranju obstajajo razlike med ženskimi in moškimi tetovažami. Ženske se ponavadi odločijo za bolj mile, mistične tetovaže, moški pa za bolj možate tetovaže, kot so podobe različnih bojevnikov in pošasti oziroma zveri ... Trdim tudi, da v Sloveniji še ne obstaja neka tetoverska skupnost, saj ne izhaja nobena revija o tetoviranju, niti se ne prirejajo tetoverske konvencije, niti nisem zasledila tetoverskih klubov, ki drugače v tujini združujejo ljubitelje tetovaž.

Hipotezo ter ostale predpostavke in trditve bom potrdila ali ovrgla z ugotovitvami, ki jih bom zbrala med empiričnim raziskovanjem. Med tetovirane prijatelje, znance in neznance, stranke tetoverskih studiev sem razdelila petinpetdeset anket, s pomočjo katerih bom zgornjo hipotezo ter ostale predpostavke in trditve ovrgla ali potrdila. Vse zbrane podatke in ugotovitve bom povzela v sklepu diplomske naloge ter jo s tem tudi vsebinsko zaključila.

1 TETOVIRANJE

1.1 Kaj je tetoviranje?

Po besedah Dimitrija Vremca (1992) je tetoviranje avtonomna in avtentična oblika človekovega estetskega izražanja. V zavesti sodobnega človeka se pojavlja bodisi kot sporno in namerno iznakaženje posameznikovega telesa bodisi kot estetsko-umetniško ali modno početje. Lahko je grožnja človekovi konformnosti in anonimnosti, po drugi strani pa je lahko tudi potrditev lastne identitete in oblasti nad lastnim telesom. »Tetovaža je več kot le slika na koži; njenega pomena in odražanja le-tega ne moremo razumeti brez poznavanja zgodovine in mitologije lastnika tetovaže. Gre za pravo poetično kreacijo in vedno se v njej skriva nekaj več kot vidi oko. Tetovaža je osnovana na živi koži, torej njeno bistvo izraža ostrost, ki je edinstvena za vsakega smrtnika posebej« (Vale in Juno v DeMello 2000, 1).

Leksikon Cankarjeve založbe (1998) izraz tetoviranje opredeljuje kot trajno poslikavo kože z vrezovanjem (vžiganjem) risb ali z vnašanjem barv pod kožo. Podobno izraz tetoviranje opredeljuje tudi Vremec (1992), ki pravi, da gre za vnašanje barvila pod kožo tako, da se taka poslikava ohrani celo življenje. Gre za pojmovanje v ožjem smislu. V širšem smislu pa pomeni tetoviranje več med seboj različnih načinov krašenja telesa kot so vbadanje pigmenta, opekline ali kavterizacija, brazgotinjenje ali skarifikacija ter barvanje telesa z različnimi pigmenti.

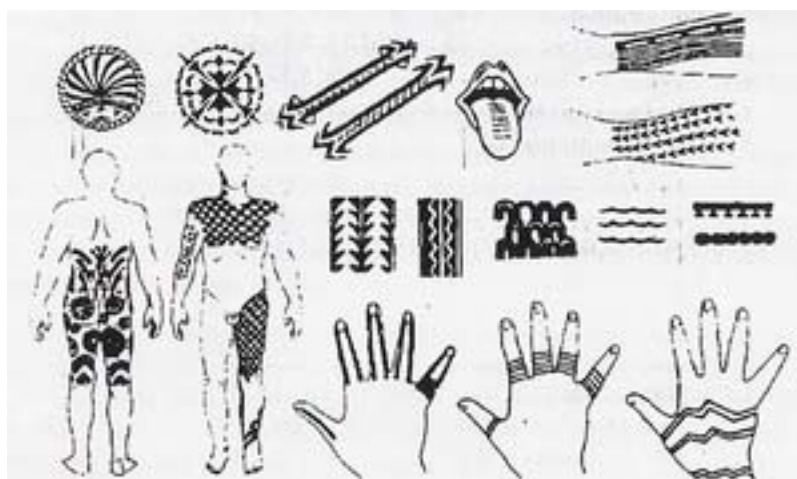
Tetovirana koža deluje kot posrednik med posameznikom in družbo ter različnimi družbenimi skupinami, v nekaterih primitivnih oziroma preprostih družbenih skupnostih pa so ljudje prepričani, da posreduje tudi pri odnosih med osebami in duhovi, med človeškim in božjim (glej Schildkrout 2004, 321). Zaradi teh lastnosti je tetoviranje večplasten fenomen: 1. posamezniki so preko tetoviranja povezani v različne tetoverske skupnosti, s tetoviranjem izražajo svojo pripadnost skupnosti, torej gre za družbeni fenomen; 2. tetoviranje je pri mnogih plemenih del kulture, del raznih obredov, prav tako pa se tetoviranje v zadnjem času v modernih družbah razumeva kot umetnost, torej lahko rečemo, da je tudi kulturni fenomen; 3. posamezniki se preko tetovaž sporazumevajo med seboj v tako imenovanih

tetoverskih skupnostih, prav tako njihove tetovaže nosijo določena sporočila, ki so vidna celotni družbi, gre torej tudi za komunikološki fenomen; 4. nenazadnje pa imajo tetovaže tudi določeno religijsko in magično vrednost, ki izvira iz kultov božanstev in demonov, ki so široko razširjeni med preprostimi ljudstvi, torej gre tudi za religijski fenomen.

1.2 Izvori tetoviranja

Beseda tetoviranje je polinezijskega izvora. Kapitan James Cook je bil prvi zahodnjak, ki je uporabil tahitijsko besedo ta-tu ali tatu, ko je opisoval prakso tetoviranja tahitijskega ljudstva. V 18. stoletju so namreč tetovaže imenovali preprosto znak, znamenje ali madež (glej DeMello 2000, 45). Tetovaže v Evropi tistega časa so temeljile predvsem na črtastih vzorcih, Polinezijci pa so pri tetoviranju uporabljali črte, zvezde in druge geometrične like, človeške in živalske podobe. Nekateri člani Cookove posadke so si omislili takšne tetovaže in s tem poskrbeli, da so se le-te razširile tudi v Evropo. Za zahodnjake je bila tetovaža metafora za drugačnost. Zaradi svojega izvora in telesne narave je bilo tetoviranje vedno znamenje primitivnosti. Tetovaža je privlačna in obenem odbija prav zaradi svoje drugačnosti. Je stalna, boleča, možata in nekoliko seksualna (glej DeMello 2000, 13).

Slika 1.1: Primeri tetoviranja s Havajev in Tahitija

Vir: Vremec (1992).

Izvori tetoviranja segajo že v kameno dobo. Leta 1991 so v Alpah našli »Moža iz ledenika«, ki so mu s pomočjo radiokarbonske metode prisodili približno starost 5300 let. Med drugim so bili na njegovem telesu odlično ohranjeni tudi sledovi tetoviranja. V neki nubijski grobnici so našli tetovirano mumijo, ki je stara okoli 3000 let. Simbol egipčanske boginje Neit je bil vtetoviran na rokah in nogah libijskih ujetnikov, naslikanih na zidovih grobnice Setija I., ki datira več kot 1300 let pr. n. št. »Stari Grki, Rimljani in Kelti so tetoviranje uporabljali v kazenske in lastniške namene« (Caplan v Schildkrout 2004, 325). To pa se je spremenilo v zgodnjem krščanstvu. Romarji, ki so romali v sveto deželo, so se tetovirali v znak izpolnjene verske dolžnosti. Na začetku so za tetoviranje uporabljali različne nože iz lesa, kamna, živalskih in človeških kosti, želvovine, po iznajdbi kovine pa tudi različne kovinske pripomočke.

Slika 1.2: Podobe, značilne za armenske, koptske, abesinske, sirske in ruske romarje

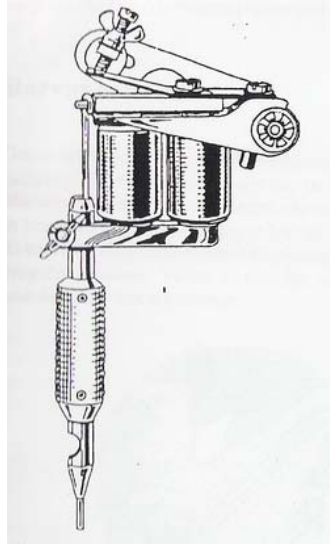
Vir: Vremec (1992).

1.3 Popularizacija tetoviranja

Tetoviranje se je na različnih koncih sveta pojavilo v različnih časovnih obdobjih, k njegovemu širjenju in mešanju različnih tehnik tetoviranja pa so pripomogle selitve ljudstev po kontinentih in plovbe po svetovnih oceanih. To pa je pripomoglo tudi k profesionalizaciji te dejavnosti. »Prvi znani profesionalni tetover v ZDA (in verjetno tudi na Zahodu) je bil Martin Hildebrandt, ki je leta 1846 odprl svoj studio v New Yorku« (Parry v DeMello 2000, 49). Leta 1891 je Samuel O'Reilly v New Yorku

patentiral prvi električni strojček za tetoviranje, ki je v širšo uporabo prišel po 2. svetovni vojni.

Slika 1.3: Starejši primer električnega strojčka za tetoviranje, ki se po osnovni obliki ne razlikuje veliko od novejših

Vir: Vremec (1992).

S to iznajdbo, ki je tetoverju omogočala sočasno uporabo skupkov igel za obris in senčenje tetovaže, se je tetoviranje razširilo tudi med nižje sloje. Pred letom 1890 so si tetovaže lahko privoščili le bogatejši sloji, saj je delo potekalo ročno (uporabljali so metode, ki so si jih sposodili pri različnih polinezijskih ljudstvih), bilo je zamudno in zato tudi dražje. Ta trend je trajal do začetka 1. svetovne vojne. S patentiranjem prvega električnega strojčka za tetoviranje pa je prišlo do preobrata. »Tetoviranje z novim električnim strojčkom je bilo manj boleče, cenejše, tetovaže pa so bile narejene lažje ter hitreje. To je pripomoglo k širjenju tetoviranja med nižjimi sloji, posledično pa tudi k opustitvi trenda tetoviranja med višjimi sloji« (DeMello 2000, 50).

Ker je tetoviranje postalo dostopnejše za nižje sloje, je bilo višjim slojem pod častjo, da bi se tetovirali tako kot navadna raja. Tetovaže niso bile več privilegij bogatejših, ampak so zaradi električnega strojčka postale dostopne tudi navadnim smrtnikom. Višji sloji so se tetovirali predvsem zaradi ekstravagantnosti in unikatnosti. Ker pa je tetoviranje z iznajdbo električnega strojčka prišlo v splošno rabo, za višje sloje ni bilo več zanimivo.

V 60-ih letih 20. stoletja se je pomen tetoviranja v popularni kulturi radikalno spremenil. Različna družbena gibanja, kot so gibanja za enakopravnost žensk, punk in neo-primitivna gibanja so uporabljala telesno umetnost kot način za potrditev identitete med posameznimi člani. Tetoviranje, prebadanje telesa in druge oblike telesnih sprememb so prestopile razredne meje, postale so običajna praksa med ljudmi, ki pred tem niso nikoli razmišljali o njih. Tudi množična občila so pripomogla k popularizaciji tetoviranja, saj so ga predstavljala kot del zvezdniške kulture in mode (glej Schildkrout 2004, 326). Tako je v 70-ih letih 20. stoletja prišlo do renesanse v tetoviranju, ki je bila pogojena z tehnološkimi, umetniškimi in socialnimi spremembami. Prišlo je do izboljšanja določenih električnih naprav, med njimi tudi do izpopolnjenega električnega strojčka za tetoviranje, ki je dobil bolj sodobno obliko. V tetoverski poklic so začeli vstopati mladi tetoverji z umetniško izobrazbo. Različna družbena gibanja so začela uporabljati tetovaže kot način za potrditev identitete med posameznimi člani, s tem pa je tetoviranje prestopilo razredne meje, postalo je običajna praksa med vsemi družbeni sloji.

Kot sem že omenila je tudi pri tetoverjih prišlo do sprememb. V poklic so začeli vstopati mladi tetoverji z umetniško izobrazbo ter s tem postali huda konkurenca starejšim, tradicionalno izobraženim tetoverjem. Tradicionalno izobraženi tetoverji, ki so bili samouki in so bili brez prave umetniške izobrazbe, so inspiracijo iskali v tradicionalnih severnoameriških vzorcih. Ti mlajši tetoverji pa so inspiracijo rajši iskali v »eksotičnih« kulturah (prvotno v Japonski, kasneje pa tudi v Borneu, Samoi in staroselski Ameriki) kot pa v tradicionalnih severnoameriških vzorcih (glej DeMello 2000, 72). Tetoviranje je z izboljšanimi umetniškimi in higienskimi standardi postalo profesionalni poklic. Na popularizacijo tetoviranja pa je vplivalo tudi delo vplivnega tetoverja Sailorja Jerryja Collinsa. Sredi 20. stoletja je predstavil japonski način in stil tetoviranja ameriškim tetoverjem. S tem je direktno vplival na prihodnost ameriškega tetoviranja, saj je le-to med drugimi postalo tudi družbeni fenomen.

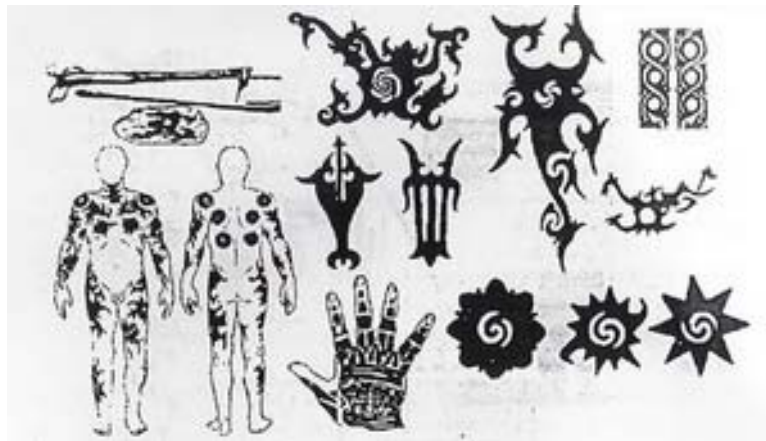
1.4 Tetoviranje kot družbeni fenomen

»S tem, ko naše družbe postajajo vse bolj mobilne, tehnokratske, razdrobljene in ločene od tradicionalnih osnov kot so družinske vezi ali verska združenja, posamezniki iščejo zveze z drugimi posamezniki, s katerimi delijo pomembne vidike njihove identitete« (DeMello 2000, 41). Tetovaže so eden izmed teh pomembnih vidikov, saj posameznik lahko z njimi izraža svojo individualnost ali pripadnost določeni družbeni skupini oziroma skupnosti. »V mnogih afriških družbah je bilo tetoviranje nekoč povezano s pripadnostjo lokalni identiteti kot tudi z izražanjem elitnega statusa in članstva v skrivnih združbah« (Schildkrout 2004, 332).

Tetoviranje se v družbi pojavlja že od pradavnine, tetovirali so se že stari Egipčani, poznali so ga tudi stari Grki, Rimljani in Kelti. V vseh družbah se pojavlja tetoviranje, le da je v nekaterih to popolnoma sprejemljiv družbeni pojav, drugod pa je še vedno tabu tema. V 21. stoletju pa je tetoviranje že popolnoma sprejemljiv družbeni pojav, za kar imajo nekaj zaslug tudi mediji in moda. Pred 20 leti ženske niso niti razmišljale o tetovažah, kaj šele, da bi jo imele, danes pa je tetoviranje pri ženskah skoraj bolj popularno kot pri moških.

Kot je bilo rečeno, je v 70-ih letih 20. stoletja prišlo do renesanse v tetoviranju. Različna družbena gibanja in skupine so s tetovažami izkazovale bodisi svojo pripadnost gibanju ali skupini bodisi svojo individualnost bodisi upor proti ostali družbi. Tetovaže so delovale in še danes delujejo kot vezni člen med pripadniki posameznih družbenih skupin ali gibanj. Z njimi se člani identificirajo in jih uporabljajo za interakcijo v skupini. »Na zahodni obali Bornea je tetoviranje služilo označevanju plemenskih vojakov. Bojevnik se je na ta način razločeval od sovražnika, torej je šlo za neke vrste identifikacijski znak« (Vremec 1992, 31). Med ameriškimi indijanci so različno velike in oblikovane tetovaže označevale predvsem družbeni ali plemenski status. V Kanadi pa je tetovirano telo znamenje družbenega statusa, kot tudi simbol civilizirane individualnosti znotraj družbe (glej Atkinson 2004, 130-131).

Slika 1.4: Primeri tetoviranja iz Bornea

Vir: Vremec (1992).

»Tetoviranje telesa predstavlja posameznikovo občutje individualnosti znotraj družbenih krogov, ki jo izoblikuje v dokaj intimnih in vzajemnih družbenih skupinah kot so družina, prijatelji ... To občutje se nato z razširjeno vrsto medsebojnih odvisnosti krepi v različnih družbenih skupinah kot so družbeni razredi, verske skupine ...« (Atkinson 2004, 132). Sociolog Eviatar Zerubavel je raziskoval družbeno segregacijo, ki je povezana s tabujem o incestu. Meni, da tabu o incestu in druge oblike eksogamije izhajajo iz naše temeljne endofobične potrebe po ohranjanju določene razdalje do naših najbližjih sorodnikov. Izbira naših spolnih partnerjev pa je prav tako omejena z eksofobičnimi tabuji glede stikov z vsemi, ki se zdijo preveč oddaljeni od nas (glej Zerubavel 1991, 39-40). S tem, ko preprečujemo, da se zlijemo s tistimi, ki so okoli nas, nam endofobični tabuji pomagajo zaščititi integriteto naše individualnosti. S tem, ko preprečujemo, da bi se preveč oddaljili, pa nam eksofobični tabuji podobno pomagajo zasnovati domnevno diskretne skupnosti, kot so etnične in religiozne skupine, družbeni razredi, narodi in vrste.

To razdelitev pa lahko navežemo tudi na DeMellovo (2000) raziskavo kulturne zgodovine moderne tetoverske skupnosti v Ameriki, ki jo je našla med bralci revij in časopisov o tetoviranju, internetnimi skupinami in dogodki, ki so namenjeni promoviranju tetoviranja v državi. Znotraj skupnosti si posameznik želi ohraniti del svoje individualnosti, po drugi strani pa si želi, da ga skupnost zaščiti pred zunanjim svetom. Preko tetoverskih skupnosti se posamezniki integrirajo v družbo, po drugi

strani pa jim te skupnosti nudijo neko zaščito pred ostalo družbo. »Za članstvo v tetoverski skupnosti pa ni dovolj, da ima nekdo tetovažo, ampak mora biti posameznik predan učenju o tetovažah, srečevanju drugih tetoviranih ljudi in življenju, v katerem imajo tetovaže pomembno vlogo« (DeMello 2000, 21).

Na tetoverskih konvencijah se namreč tetoverska skupnost oblikuje in realizira. Za mnoge posameznike in organizatorje konvencije poosebljajo duh bratovščine in dobre volje. »Tisto, kar daje tetoviranim ljudem občutek, da so del velike skupnosti, ko se udeležujejo konvencija ali ko berejo revijo o tetoviranju, je občutek, da so našli ljudi, ki so taki kot oni in ki niso taki kot vsi ostali« (DeMello 2000, 21).

Slika 1.5: Tetoverska konvencija v Los Angelesu

Vir: DeMello (2000).

V vsaki družbi oziroma skupnosti pa obstajajo določeni običaji, navade, prakse, ki so sestavni del družbene kulture. Posameznik mora te običaje, navade in prakse spoštovati, če želi postati polnopraven član skupnosti, saj prav v skupnosti nastaja smisel. Ne glede na to, v katero skupnost je vključen posameznik, mu skupnost nudi zavetje, varnost, oporo in smisel življenja. V določenih skupnostih je bilo tetoviranje vedno sprejemljivo, celo zaželeno in ponekod tudi nujno, saj je posameznik le tako prestopil iz otroštva v odraslost. Znotraj tetoverskih skupnosti, plemen in družbenih skupin, ki so podvržene tetoviranju, obstajajo določeni vzorci obnašanja, navade in kultura, torej je tetoviranje tudi kulturni fenomen.

1.5 Tetoviranje kot kulturni fenomen

Lévi-Strauss (1963) je o telesu razpravljal kot o površini, ki čaka na kulturni odtis: »Namen tetoviranja Maorov ni samo vtisk risbe v meso, ampak želijo tudi vtisniti svoj pečat v tradicijo in filozofijo skupine« (Schildkrout 2004, 321). Tetoviranje je tako tudi kulturni fenomen, saj plemena z njim izražajo svojo tradicijo, navade, običaje, prav tako je tetoviranje del številnih obredov. »Starodavni iniciacijski obredi v mnogih primitivnih kulturah so vključevali modifikacijo in transformacijo telesa z oblačili, barvanjem telesa, okraševanjem telesa s perjem in s tetoviranjem« (Calefato 2004, 19).

Slika 1.6: Tetoviranje maorske moške obrazne tetovaže, imenovane moko

Vir: Schiffmacher (2005).

Na Havajih je lokalno posebnost predstavljalo tetoviranje jezika mrtveca, kar je pomenilo znak žalovanja. Na Novi Gvineji je imelo tetoviranje mnemonično vlogo. Ženske Neoforezov so se poslikale s portreti umrlih sorodnikov ali priljubljenih predmetov, da bi se jih spominjale ob pogledu na te podobe (glej Vremec 1992, 30). Ljudje na Japonskem pa še danes v svojih tetovažah nosijo prefinjene izraze neprekinjene tradicije, ki povezuje božanstva, naravo in človeštvo. »O`Hanlon (1989, 1992) opisuje, kako tetovaže plemena Wahgi povezujejo notranje, duhovno področje moralnih vrednot z zunanjim svetom politike in vojskovanja, ugledom in zaščito« (Schildkrout 2004, 333). Wahgiji namreč nenehno občudujejo moralne kvalitete

drugih glede na njihov izgled in se zato podvržejo precejšnjim bolečinam, da izrazijo svoje moralne kvalitete skozi telesno okrasitev.

Tetoviranje je danes del naše kulture, saj je skoraj vsak drugi posameznik že tetoviran. Če so bile še pred nekaj deset leti tetovaže v družbi tabu tema, so danes nekaj povsem običajnega, še en nov, predvsem pa trajni, modni dodatek. Tetovira se vedno več mladih starih od 18 do 20 let, saj je to modno in popularno. Marsikdo misli, da bo zaradi tetovaže bolj popularen in priljubljen, veliko pa se jih za tetovažo odloči iz osebnih vzgibov, saj s tem izražajo svojo individualnost. V motive za tetovažo se je prikradla vzhodnjaška kultura, pogosti motivi so namreč kitajske črke, mitološki zmaji, tigri in bogovi. Za tetovažo se odloča vedno več žensk, za katere imajo tetovaže nek poseben pomen kot so npr. imena otrok, kakšne obletnice ... nekatere pa s tetovažami želijo pritegniti poglede nasprotnega spola. Na tetoverskih konvencijah v Ameriki je to še posebej očitno, saj imajo na sebi minimalna oblačila, tako da lahko razkazujejo svoje poslikano telo. »Tetovirane ženske, predvsem tiste z veliko tetovažami, se ne morejo izogniti dejstvu, da so objekt vojarističnega opazovanja« (DeMello 2000, 31). Moška in tudi ženska pozornost jim godi, saj se zaradi tega počutijo zaželene in lepe. Pozornost nasprotnega spola pa godi tudi moškim, tako da se s tetovažami tudi na tak način sporazumevajo in spoznavajo. Ravno zaradi te popularizacije in priljubljenosti tetoviranja so tetovaže postale potrošna dobrina.

Slika 1.7: Cirkuški posterji, ki vabijo k ogledu tetoviranih žensk okoli leta 1900

Vir: Schiffmacher (2005).

Slaba stran popularizacije tetoviranja je, da je danes tetoviranje bolj povezano s komercialnim izkoriščanjem seksualnih tem v popularni kulturi, kot pa s prelomnimi življenjskimi obdobji. Tetovaže so postale običajen vidik potrošniške kulture, kjer se kulturni kapital riše na površino telesa (glej Turner 2000, 40). Tetovaže so postale vsakdanje in lahko dosegljivo potrošniško blago. Posameznik, ki se odloči za tetovažo, stopi do najbližjega ali po njegovem mnenju najboljšega tetoverskega studia, si izbere svoj motiv, tetover mu naredi tetovažo in še isti dan je ponosni lastnik novega telesnega okrasa. Poleg tega so se posamezniki začeli sporazumevati skozi tetovaže, tetoviranje je postalo oblika sporazumevanja. S tem pa se je sporočilnost tetovaž začela spreminjati.

1.6 Tetoviranje kot komunikološki fenomen

Tetoviranje kot komunikološki fenomen je tesno povezano z tetoviranjem kot družbenim in kulturnim fenomenom, saj lahko tetovaže služijo kot komunikacijsko sredstvo med posamezniki ter med posamezniki in družbo. Tako kot se ljudje tetovirajo iz različnih razlogov, tako tudi njihove tetovaže nosijo različna sporočila. S tetovažami posamezniki sporočajo svoja občutja, misli, verska prepričanja, pripadnost določeni družbeni skupini, nenazadnje tudi svojo individualnost v družbi. Pogosto se tudi zgodi, da tetovaže ne nosijo kakšnega globokega sporočila, ampak so le modni dodatek.

Slika 1.8: Primer patriotske tetovaže

Vir: Schiffmacher (2005).

Tetovaže so pomembne tudi zato, ker so stvar razprave. Ljudje se povezujejo v skupine, kjer govorijo o tetovažah. Govorijo o svojih lastnih tetovažah, o tetovažah drugih posameznikov in o tetovažah na splošno. Posamezniki se v bistvu skozi tetovaže sporazumevajo, tetoviranje je oblika sporazumevanja. »M. Douglas v delu *The world of goods* izrazi mnenje, da človek potrebuje sredstva za sporazumevanje z drugimi in zato, da osmisli, kar se godi okrog njega. Obe potrebi sta pravzaprav ena sama, kajti komunikacija se lahko oblikuje samo v strukturiranem sistemu pomenov« (Barnard 2005, 42). Douglasova s tem naprej meni, da lahko tetoviranje uporabljamo zato, da osmislimo svet, stvari in ljudi na njem, da so torej tetovaže komunikativni pojav. S svojo drugo trditvijo pa izrazi misel, da strukturiran sistem pomenov neka kultura, katere del je tudi tetoviranje, omogoča posameznikom zgraditi identiteto prek sredstev komunikacije (glej Barnard 2005, 42). To sporazumevanje pride do izraza na tetoverskih konvencijah, ko tetovirani posamezniki ogledujejo drug drugega in si izmenjujejo mnenja o tetovažah in njihovih pomenih. Vsaka tetovaža je odprta za interpretacijo in vsak posameznik jo lahko razume po svoje ter si jo po svoje tudi razlaga.

O sporazumevanju s tetovažami lahko izvemo veliko, če si ogledamo nekaj naključno izbranih oddaj Miami Ink, kjer lahko vidimo, da ima vsak obiskovalec tetoverskega studia svojo zgodbo, zakaj se je odločil za določeno tetovažo. Nekdanji rock zvezdnik si je dal vtetovirati sinovo ime, in sicer v obliki kot ga je zapisal sin sam, saj je s tem želel tudi na simbolni način zaključiti obdobje norega rockovskega življenja ter se bolj posvetiti svoji družini. Neko dekle, ki se je v mladih letih namerno rezala z nožem po svojem lastnem trebuhu, saj je v tistem času svoje telo neizmerno sovražila, si je čez te brazgotine dala vtetovirati lotosov cvet, ki pomeni zaključek starega in začetek nekega novega, normalnega življenja. Spet neko drugo dekle si je dalo tetovirati hindujskega boga, ki drži v rokah ime njenega preminulega brata. Bivši zapornik si je telo dal prekrito z različnimi tetovažami, ker s tem izraža in preko njih doživlja duhovno odrešitev. Njegove tetovaže predstavljajo stvari in dogodke, ki ga v življenju ganejo.

Skoraj vsaka tetovaža ima neko zgodbo, nek pomen, ki je lahko lažje ali težje dojemljiv. Prav zato je tetoviranje svojevrstna oblika sporazumevanja. Pogovarjanje o

tetovažah pa ima tudi praktičen učinek – skozi pogovor v skupini posamezniki oblikujejo oziroma tvorijo svoje lastne tetovaže (glej DeMello 2000, 12). Tipično za tovrstno skupinsko interakcijo je, da gre za »face to face« odnos (»iz oči v oči«). »Skupina je sestavljena iz ljudi, ki se doživljajo kot povezana celota v času in prostoru. Za člane skupine pa je značilen vsaj en skupen cilj« (Ule 2004, 329). V našem primeru je cilj članov skupine oblikovanje lepe tetovaže, ki ima praviloma poseben pomen za posameznika.

Za sporazumevanje so še posebej zanimive tiste simbolne tetovaže, ki imajo le za imetnike nek poseben pomen. Imetnik take tetovaže lahko pomen svoje tetovaže razkrije drugim posameznikom ali pa tudi ne, odvisno, koliko mu tetovaža pomeni in zakaj mu toliko pomeni. To so predvsem razne mitološke podobe, planeti in različni znaki. Veliko je tudi religiozних tetovaž. »Lévi-Strauss je dokazal, da ima tetoviranje v mnogih družbah ne samo poseben družbeni ugled, ampak tudi vsebuje sporočila z duhovnim namenom« (Lévi-Strauss v Calefato 2004, 6). Tetoviranje lahko razumemo tudi kot simbolno sporazumevanje, saj zunanji opazovalec, ki ni tetoviran, najprej opazi simboliko vtetovirane podobe, šele nato se mu morda v zavest vtihotapi misel na sam akt tetoviranja. Telo je uporabljeno kot slikarsko platno, na katero je mogoče naslikati skoraj celotno paleto človeške domišljije (glej Krpič 2003a, 182).

Poznamo še ljubezenske tetovaže in tetovaže, ki si jih posameznik da narediti ob pomembnih prelomnicah, kot so vstop in izstop iz vojske ali zapora, rojstvo otroka ... Obscene tetovaže predstavljajo vse možne načine človeških, živalskih in mešanih združevanj. Sporočajo pa predvsem dvoje; po eni strani gre za upor proti represiji, po drugi pa gre za upor proti puritanskim moralnim pogledom »pravilno« mislečih (Vremec 1992).

Slika 1.9: Ljubezenska tetovaža

Vir: Schiffmacher (2005).

Slika 1.10: Spominska tetovaža

Iz stare prakse, ki so jo razna plemena uporabljala za medsebojno razlikovanje in prepoznavanje, pa izvirajo etno-identifikacijske tetovaže. Gre za tetovaže, ki predstavljajo razne zastave, znamke in embleme, ki so značilni za pleme, ljudstvo, skupnost, mesto ali državo.

Slika 1.11: Etno-identifikacijska tetovaža, značilna za pleme

Vir: DeMello (2000).

Druga vrsta tetovaž, ki so značilne za razna plemena, klane, sekte, združenja, skupnosti in tajne organizacije, pa so tetovaže stopnje in ranga. Z njimi imetniki sporočajo svojo pripadnost določeni skupini in njihov položaj v skupini. Pri Piktih je bilo tetoviranje z iglo in rastlinskim pigmentom privilegij in domena višjega plemstva, s tetovažami pa so se tudi razlikovali od preprostega človeka. »V začetkih krščanstva, ko je bilo le-to še nekakšna tajna združba, so člani imeli vtetovirano veliko črko T, ki je verjetno predstavljala podlago za kasnejši simbol križa« (Vremec 1992, 13). Tetoviranje je že od prazgodovine povezano z nadnaravnimi silami, duhovi in versko pripadnostjo, torej je tudi religijski fenomen.

1.7 Tetoviranje kot religijski fenomen

Mnoga plemena in ljudstva so se tetovirala predvsem zaradi varovalnih in magičnih moči tetovaž. Verjeli so, da jih bodo tetovaže in s tem posredna povezava z duhovi, božanstvi, ščitile pred zlom, uroki, boleznimi itd. Tetoviranje je bilo skozi celo zgodovino močno povezano z magičnimi izkustvi in se je na splošno uporabljalo v zdravilne namene (Schildkrout 2004). V tradicionalnih kulturah so imele tetovaže funkcijo zagotavljanja dobrega zdravja in odganjanja zla.

Slika 1.12: Religijski tetovaži s krščanskim motivom

Vir: Schiffmacher (2005).

Pri starih Egipčanih je bilo tetoviranje tesno povezano s kultom mrtvih. Z njim so prvotno želeli zaščititi mrtveca pred demoni onstranstva, kasneje pa so to varovalno vlogo kot obliko magične zaščite pred boleznijo in zlom prevzeli tudi živi. V novi državi so si faraoni dajali tetovirati imena najbolj priljubljenih božanstev. S tem so potrdili svojo privrženost božanstvu ter tako prešli pod njegovo zaščito. »V verski kozmologiji so neprenosljive tetovaže na tem svetu lahko zamenjali za duhovne privilegije v naslednjem« (Turner 2000, 39).

Slika 1.13: Ankh, ki je imel za egipčanske faraone varovalno moč

Vir: Schiffmacher (2005).

V Sredozemlju in na Srednjem Vzhodu so tetovaže in amuleti ščitili posameznika pred zlom. V Siriji so si verniki lunarne boginje Mylitta, v zameno za njeno zaščito, tetovirali njene figure ali simbole na dlani in vrat. Prebivalci Samoe so tetoviranju pripisovali zdravilne učinke, magične moči in lepoto. Na Tajskem imajo tetovaže, ki jih izdelajo budistični menihi, izrazito varovalno in magično moč (simbol kuščarja naj bi zagotavljal plodnost). Po starem japonskem verovanju omogoča tetoviranje ohraniti umetnikovo originalno kreacijo tudi v posmrtnem življenju, v tostranstvu pa jih varuje pred tatovi in uničenjem (glej Vremec 1992, 36). Pri nekaterih polinezijskih plemenih so morali umrlemu članu odstraniti njegovo tetovirano kožo, da je pokojni lahko varno prešel v onostranstvo.

1.8 Sklep

Tetoviranje se je pojavljalo v vseh zgodovinskih obdobjih, tudi v kameni dobi. Skozi zgodovino je tetoviranje služilo v različne namene, v antičnih časih so s tetovažami označevali sužnje, danes pa imajo tetovaže veliko različnih pomenov, od simbolnih do estetskih. Tetoviranje je večplastni fenomen, saj gre za družbeni pojav, ki sega na

področje družbe, kulture, komunikacije kot tudi religije. Besedo tatu je prvi uporabil kapitan James Cook, ko je leta 1769 odkril Tahiti, 9 let kasneje pa še Havaje. Z njim in njegovimi možni se je polinezijski način tetoviranja prenesel tudi v Evropo. Postopoma je tetoviranje začelo pridobivati na ugledu in popularnosti, dokler ni prvi znani profesionalni tetover v ZDA (in verjetno tudi na Zahodu) Martin Hildebrandt leta 1846 odprl svoj studio v New Yorku. Leta 1891 je Samuel O'Reilly v New Yorku patentiral prvi električni strojček za tetoviranje, ki je v širšo uporabo prišel po 2. svetovni vojni. V 70-ih letih 20. stoletja je prišlo do renesanse v tetoviranju, ki je bila pogojena z tehnološkimi, umetniškimi in socialnimi spremembami. Vse to je pripeljalo do popularizacije tetoviranja, za katerega se zdi, da v 21. stoletju dosega svoj vrhunec.

Glavni akter v procesu tetoviranja pa je vsekakor posameznik. Od njega in njegove želje oziroma motivacije je odvisno, ali se bo iz določenih osebnih razlogov odločil za tetovažo ali ne, ali bo popustil pritiskom tetoviranih sovrstnikov in se odločil za tetovažo ali ne, ali se bo zoperstavil pritisku staršev oziroma celotne družbe in si v protest proti sodobnim vrednotam in načinu življenja omislil tetovažo ali ne. Pomembni za posameznika so socializacija ter vrednote in pogledi, ki jih dobi v tem času. S pomočjo socializacije si bo izoblikoval svoj pogled na svet, svoje vrednote, želje in ideale. Od tega je tudi odvisno, kako bo kasneje gledal na tetoviranje. Lahko bo velik nasprotnik tetoviranja, ali pa si bo svojo prvo tetovažo omislil že v mladostnih letih.

V družbi je dolgo časa prevladovalo mnenje, da so tetovaže nekaj grešnega, grdega in kvarijo izgled lepe človeške kože. Tetovirani posamezniki so bili brez razloga označeni kot deviantni, povezovali so jih s kriminaliteto. Sedaj se je to mišljenje spremenilo, saj tetovaže za večino predstavljajo nekaj lepega, način izražanja, sporazumevanja, celo umetnine. Menim, da ima vsaka tetovaža za posameznika nek poseben pomen, naj bodo motivi za tetovažo simbolni, osebni, estetski ali družbeni. Ko se posameznik odloči za tetovažo, postane s tem motivom povezan, tetovaža postane del njegovega telesa, postane del njega. Z njo izraža svoj pogled na svet, svoje vrednote in ideale, svoje nestrinjanje z družbenimi vrednotami ali pripadnost določeni družbeni skupini, ki mu daje zavetje, obenem pa se z njeno pomočjo integrira v družbo.

2 POSAMEZNIK

2.1 Kaj je posameznik?

»Na vprašanje, ki preganja zahodnjaško domišljijo, »Kdo sem?«, je bilo konvencionalno odgovorjeno z ozirom na občutje osebnosti kot trajnega subjekta svojih lastnih izkušenj, ki zahteva nadnaravno ločitev od materialnega sveta, ali vsaj učinkovito in resnično emocionalno neodvisnost znotraj le-tega« (Shildrick 2000, 79). Leksikon Cankarjeve založbe (1998) individuum opisuje kot posamezno osebnost. Gre za človeka kot posameznika, kot najmanjši del skupnosti. Posameznika pa sestavljata telo in njegova duševnost. Duševnost je celota človekovih zavestnih in nezavestnih procesov, ki zajema čutenje, zaznavanje, mišljenje in voljo. Telo pa je snovni del človekovega bitja. Človekova duševnost in njegovo telo sta del njegove osebnosti.

»Osebnost je celota duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti, po katerih se posameznik razlikuje od drugih. Je kompleksna, celovita, relativno trajna in individualna celota« (Musek in Pečjak 1996, 193). Da si sam svoja osebnost, predvsem pomeni, da si različen od drugih, gotov in brezskrben znotraj dobro poznanih meja svojega lastnega telesa. Tetoviranje deli posameznika na telo in um. Telo oziroma koža je slikarsko platno, ki ga posameznik prekrije s tetovažami. Domena posameznikovega uma pa je, kaj posameznika motivira, da se odloči za tetovažo. Zakaj se je odločil za določen motiv, za določeno mesto na telesu, kaj želi s tetovažo sporočiti drugim posameznikom in družbi. Vse to uravnava njegov um.

Že Georg Herbert Mead je posameznikov um delil na »jaz« in »mene«. »Jaz« se nanaša na posameznikov um kot avtonomen subjekt, »mene« pa na tisti del uma, ki je objekt družbinega delovanja. Ta njegov nazor je prevzel tudi Nick Crossley (2001), ki meni, da se »jaz« kot aktivni posameznik ravna po nas samih kot pasivnem objektu - »mene«. Ob predpostavki, na katero stavi tudi Crossley, da sta um in telo neločljivo povezana v eno samo celoto, je mogoče zato priti celo do sklepa, da posameznik telo je in da posameznik telo ima. Zato

se posamezniki do svojega telesa obnašajo kot do predmeta, ga preoblikujemo po svoji volji, to je po svojem umu. Ne posameznik in ne njegov um pa ne moreta delovati brez telesa. Zato sta ti dve entiteti prepleteni in medsebojno odvisni in zato lahko rečemo, da tako um kakor tudi telo aktivno sodelujeta pri konstruiranju posameznika oziroma njegove identitete. Um pripravi telo, da se v tetoverskem studiu usede na stol ali uleže na mizo in se podvrže tetoviranju, telo pa umu sporoči, da ga tetoviranje boli. Telo in um vplivata drug na drugega, zato tudi velja, da sta telo in um neločljivi entiteti.

Posameznik ima tudi izoblikovani zavest o sebi in podobo samega sebe – samopodoba, ki ju kažemo drugim posameznikom. »Samopodoba je predstava človeka o samem sebi, o svojih sposobnostih in zmožnostih, ciljih in zadržitvah, ki ga vodi v njegovem delovanju v določeni situaciji« (Ule 2004, 215). Samopodoba pa je zelo pomembna za oblikovanje posameznikove identitete, ki je neločljivo povezana s socialnimi interakcijami med ljudmi, z medsebojnimi pripisovanji, pričakovanji in vsakdanjimi dejavnostmi, v katerih oseba oblikuje in doživlja svojo življenjsko zgodbo kot povezavo in smiselno celoto (glej Ule 2004, 426). »Identiteta je skupek občutij, pojmovanj in predstav, ki jih posameznik oblikuje o samem sebi in zaradi katerih doživlja istovetnost s seboj v času in prostoru« (Musek in Pečjak 1996, 274).

Tetoviranje si torej lahko predstavljamo kot dejanje samokreacije, ki nam z modifikacijo telesne površine pomaga zgraditi pomemben občutek samoidentitete. Po besedah Uletove (2004) pa je identiteta v prvi vrsti trajen »socialen sistem« osebe, ki je pomenljiv zanjo in za druge, s katerimi prihaja v stik. Etnografski podatki, ki jih je Atkinson (2004) zbral v raziskavi o tem, zakaj se Kanadčani sprva navdušujejo in kasneje tudi odločajo za tetoviranje, so pokazali, da je tetoviranje predvsem razumska oblika izražanja identitete. Kar pomeni, da se Kanadčani ponavadi zavestno odločajo za tetoviranje in si izbirajo točno določene motive, ki izražajo njihovo identiteto, prepričanja, mišljenja, vrednote.

Slika 2.1: Izražanje prepričanja in mišljenja preko tetovaže

Vir: Schiffmacher (2005).

Sociologa Shilling (1993) in Giddens (1991) pa sta poudarila vedno bolj prepleten odnos med telesom in identiteto posameznika, kot dokaz v rastoči težnji, da bi telo obravnavali kot »projekt«, v katerem se oblikuje in ohranja čut za posameznikovo identiteto. Medtem ko je bila v tradicionalnih in v predmodernih družbah identiteta bolj kot ne določena, velikost, oblika in videz telesa pa so bili tistim časom in družbam bolj ali manj primerni. »V poznih, visokih in postmodernih družbah pa je identiteta vedno bolj spremenljiva, telo je postalo gibljivo kot oblikovno sredstvo, na katerega se projicira povratni občutek osebnosti v poskusu, da prispeva zanesljivost k zgodbi, ki jo želi predstaviti« (Sweetman 2000, 68).

Če se za trenutek povrnemo k Meadu (1997), lahko vidimo, da kadar Mead v svojih delih govori o posamezniku zanj uporablja poseben izraz, in sicer *sebstvo*. Narava *sebstva* je po njegovih besedah drugačna od narave samega fiziološkega organizma. Za *sebstvo* je namreč značilno, da se razvija – ob rojstvu še ne obstaja. Nastaja in razvija se v procesu socialnega doživljanja, dejavnosti in izkustva. Kar pomeni, da se v danem posamezniku razvija kot rezultat njegovega odnosa do tega procesa kot celote in do drugih posameznikov v tem procesu (Mead 1997). »Za *sebstvo* je značilno, da je samo sebi objekt – po tej značilnosti se tudi razlikuje od drugih

objektov in od telesa« (Mead 1997, 104). Sebi pa postane objekt samo s prevzemanjem naravnosti drugih ljudi do njega v socialnem okolju ali kontekstu doživljanja in vedenja, v katerem sodelujejo on in ostali posamezniki.

Sebstvo nastaja v socialnem procesu vplivanja na druge in nato prevzemanju njihove naravnosti, ki jo je sprožil dražljaj ter potem odzivanja na ta njihov odziv. Gre za socialni proces, ki predpostavlja interakcijo posameznikov v skupini. Ta skupina pa je le del veliko večjega pojma – družbe, ki jo sestavlja nešteto posameznikov, skupin, skupnosti, gibanj in raznih drugih združb. Tu posameznik skozi socializacijo dobi prve vrednote, pravila obnašanja, izkustva in poglede na sam svet.

2.2 Posameznik in družba

Človek je družbeno bitje. Prvih nekaj let življenja, v otroštvu in tudi v mladosti, je popolnoma odvisen od drugih ljudi in brez njihove pomoči ne more zadovoljiti niti najosnovnejših potreb. Tudi ko odraste, so mu soljudje nujno potrebni, saj je v celoti naravnani na življenje v družbi. »Stiki z ostalimi ljudmi niso le pogoj za normalen in nemoten razvoj posameznika in za oblikovanje njegove osebnosti, marveč so človeku nujno in življenjsko potrebni, brez njih bi propadel« (Musek 1997, 11). Že od rojstva dalje je vključen v proces socializacije, ki mu da napotke in smernice za življenje. Družba odločilno oblikuje človekovo osebnost in posameznik se, tudi kadar je sam, obnaša tako, kot se je naučil v družbenem okolju. »Načela, ki nas vodijo, smo delno in kritično privzeli od svojih staršev in učiteljev, delno pa smo jih pridobili naključno iz specifičnih življenjskih situacij, naših in tujih, pri čemer se nikoli nismo vprašali po njihovem smislu« (Schutz 2004, 112).

Že takoj po rojstvu se posameznik vključi v obstoječo družbo in njeno kulturo z zapletenimi pravili in odnosi. S tem se začne dolgotrajen in temeljit proces prilagajanja v družbeno skupnost, ki ga imenujemo socializacija. S tem procesom posameznik osvoji družbene vrednote, norme, pravila, pričakovanja in vloge. Za normalen razvoj posameznika pa je pomemben tudi proces individualizacije. V njem se razvija posameznikova osebnost, njegove značilnosti, interesi, volja, čustva, miselnost, značaj, temperament, sposobnosti, znanja in spretnosti. Tudi

posameznikova identiteta je v določeni meri odvisna od družbe. »Del naše identitete se oblikuje pod vplivom drugih vlog, ki jih sprejemamo, in pod vplivom informacij, ki nam jih posredujejo drugi« (Musek 1997, 15). Ta del imenujemo družbena ali socialna identiteta. »M. E. Roach in J. B. Eicher menita, da je čustveno preživetje ljudi v nekem smislu odvisno od njihove zmožnosti vzpostaviti ravnovesje med prilagoditvijo družbi in ohranitvijo občutka lastne identitete« (Barnard 2005, 80).

Posameznik naj bi se z družbeno vzgojo in socializacijo razvil v osebnost, ki bi čimbolj izpolnjevala družbena pričakovanja. Tako bi se vsaka družba najlažje obnavljala in prilagajanje posameznikov družbenim zahtevam bi potekalo brez težav, problemov in konfliktov. Vendar se v realnosti to ne zgodi prav pogosto, saj ta vzorec velja za idealno družbo, za sistem, ki bi bil popolnoma pravičen in nekonflikten. Tega pa v današnjih družbah ni. Posamezniki se bodo prilagodili samo takim družbenim normam in zahtevam, ki bodo ustrezale njihovim interesom in potrebam. Zato pogosto prihaja do nesoglasja med družbenimi pričakovanji in temeljnimi človekovimi interesi ter potrebami posameznikov. Tetoviranje je v tem primeru eden izmed varnostnih ventilov, saj posamezniki lahko z njim izražajo svoj upor proti družbi.

Urejena družba je za obstoj posameznika bistvena, hkrati pa velja, da se družba lahko zadovoljivo razvije samo, če imajo posamezniki dovolj prostora za izražanje samih sebe. Družba mora zagotoviti sredstva, ki bodo to omogočila. Dokler nimamo take socialne strukture, v kateri lahko posameznik izrazi samega sebe, /.../, smo na nek način vrženi v družbeno strukturo, kot jo ima tolpa, v kateri se vsak član lahko svobodno izrazi zoper osovraženi objekt skupine (Mead 1997, 166).

Znotraj družbe se določeni posamezniki s podobnimi interesi in potrebami povezujejo v različne skupine. »Skupine so tudi same »družbe v malem«. V njihovih strukturah se odražajo tudi obsežnejše družbene strukture in odnosi, ne le potrebe in interesi ljudi, ki se vanje združujejo« (Ule 2004, 330).

Ena izmed takih skupin je tudi tetoverska skupina oziroma bolje rečeno skupnost. Leta vključuje tetovirane posameznike, ki so aktivno vključeni v skupnost s tem ko berejo revije o tetoviranju, ko se o tetoviranju in tetovažah medsebojno pogovarjajo in

ko obiskujejo tetoverske konvencije. Med člani skupnosti se odvija družbena interakcija, ki jo Bernard po Fiskeju opredeljuje kot »proces, v katerem ena oseba /.../ vpliva na obnašanje, nazor ali čustveni odziv druge osebe« (glej Barnard 2005, 41). Družbena interakcija v tej skupnosti je tista, ki prek tetovaž odredi posameznika za člana te skupnosti. Posamezniki se prek tetoverske skupnosti integrirajo v družbo, po drugi strani pa jim skupnost nudi neko zaščito pred ostalo družbo. V tej skupnosti nastaja smisel, skupnost posamezniku osmisli pogled na svet in na življenje. Posameznik se s skupnostjo poistoveti, prevzame mišljenje in vrednote skupnosti ter tako postane polnopravni član te skupnosti. Vezi v skupnosti postanejo tako intimne in globoke, kot so vezi med družinskimi člani. Skupnost predstavlja drugo družino.

Kljub temu da je tetoverska skupnost med drugimi razslojena glede na razred in status, tako da se pogosto zdi, da obstaja po delih in ne kot celota, gre za skupnost z visoko stopnjo integriranosti posameznikov (glej DeMello 2000, 3). Posameznik svoj položaj v skupnosti doživlja in o njem komunicira prek tetovaž. Vezi med člani tetoverske skupnosti so tako močne, da nekateri to skupnost imenujejo kar družina. Tetoverji iz različni mest v Ameriki se med seboj obiskujejo, prespijo na domovih drug drugega, se obnašajo kot člani družine, pa čeprav se v bistvu ne poznajo in se vidijo prvič. V Sloveniji tetoverska skupnost še ni razširjena, obstajajo le tetoverski studii. Tetoverska skupnost torej ne obstaja, kljub temu pa obstaja možnost, da se z leti izoblikuje in se približa tetoverski skupnosti, kakršno poznajo v Ameriki.

Pogoj za družbeni način življenja je medsebojno sporazumevanje – komunikacija. Bistvo komuniciranja je oblikovanje skupnega prostora. Sporočevalec in prejemnik oblikujeta skupen prostor, ki omogoča varnost in trdnost v vsakdanjem življenju. Glavni človekov način sporazumevanja je govor, ki mu omogoča, da svoje misli in ideje posreduje drugim ljudem in jih z njimi izmenjuje. Sporazumevanje temelji na jeziku oziroma govoru, govor pa na besedah. Besede so znaki oziroma simboli, ki imajo za posameznika in družbo določen pomen; označujejo nam različne predmete, pojave in dejavnosti. »Skupaj z jezikom posamezniki osvojijo družbene in kulturne vrednote in norme, smisle in pomene, navade, običaje, ki posameznika bolj ali manj silijo v družbeni in kulturni (mehki) konformizem« (Krpič 2004, 73). Poleg tega pa strukturirani sistem pomenov v neki družbi omogoča posameznikom zgraditi identiteto prek sredstev komunikacije. Vsi ti pomeni, vrednote in norme, ki jih

posameznik spoznava in sprejema v dobi socializacije in odraščanja, mu pomagajo, da postane individuum s svojo lastno identiteto.

Identiteto si gradi tudi s pomočjo komunikacije z drugimi posamezniki, s katerimi se lahko sporazumeva tudi s svojimi tetovažami, ki izražajo njegovo prepričanje, občutja in individualnost. Vsak član družbe jih lahko razume na svoj način. Tetovaže so sredstvo komunikacije in zelo pogosto predmet pogovorov. V družbi poznamo še druga sredstva komunikacije, ki jih poznamo kot sredstva javnega obveščanja oziroma množična komunikacijska sredstva za obveščanje javnosti, ki v določeni meri prav tako vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral.

2.3 Množični mediji

Glavna značilnost množičnih medijev je, da so javna in množična, prav tako pa nam posredujejo novice iz celega sveta. Mediji ustvarjajo iluzijo bližine, obenem pa omogočajo beg iz realnosti. Prav tako lahko zadovoljujejo mnoge kognitivne, emocionalne in socialne potrebe. Pri tem je najbolj privlačna televizija, saj nam poleg zvoka posreduje tudi sliko. Poleg tega pa nam ustvarja tudi občutek udeležnosti. Nič manj popularni niso računalniki in razne spletne televizije in radii, ki delujejo po podobnem principu kot televizija. Radio bolj kot ne poslušamo samo pasivno, nanj nismo pozorni, je le spremljevalec med vožnjo v avtu ali pri delu doma. Časopisi v tiskani obliki počasi izgubljajo na pomenu, saj jih zamenjujejo spletni časopisi in podatki. Prav elektronski mediji so tisti, ki nam posredujejo prvo aktualnost.

Množični mediji opravljajo številne funkcije. V sodobnih komunikacijskih teorijah so kot osrednje navedene informiranje, oblikovanje javnega mnenja, vzgajanje in zabavanje. Omenjene funkcije se v novinarskih sporočilih prepletajo, vendar je ena vedno dominantna. Ključna značilnost vseh množičnih občil je, da praviloma ne prinašajo novih spoznanj o svetu, pač pa utrjujejo že utrjeno oziroma potrjeno podobo sveta ter samovoljno gradijo neko realnost. »Mediji sooblikujejo vrednote, s svojimi stereotipi in klišeji opredeljujejo naša stališča. S svojimi izbirami govorijo, kdo in kakšni so junaki današnjega dne, s ponujenimi vzorci vedenja oblikujejo kulturo. S tem, ko predstavljajo določene modele ravnanj (jih legitimizirajo), postavljajo okvir,

kaj je prav in dobro, kaj družbeno neugledno in nekoristno« (Košir in Ranfl 1996, 27). Če mediji o tetoviranju poročajo v pozitivnem smislu, da gre za družbeno sprejemljivo in moderno dejanje, potem na tetoviranje in tetovaže tako gleda tudi občinstvo. V primeru, da mediji tetoviranje označijo za tabu temo ter o njem poročajo kot o družbeno neuglednem in nekoristnem dejanju, poleg tega pa ga povezujejo še s kriminalom in narkomanstvom, potem bo podobno mislilo tudi občinstvo.

Mediji torej ne kažejo stvarnosti, ampak jo le predstavljajo. Vse to kar spremljamo po televiziji, ni svet sam, ampak so to njegove podobe, njegove reprezentacije. Zato med nami in svetom, kot ga vidimo na televiziji, ni nobenega neposrednega stika, ni nekih trdnih vezi. Prav tako mediji niso okno v svet ali družbeno zrcalo, ampak so le predstava oziroma so reprezentacijski, simbolni ali znakovni sistemi, ki jih moramo znati brati. »Gre za totalizacijo družbe prek medijskih sistemov, za prenašanje določenega kulturnega modela« (Košir 2003, 187). Tako družba vedno bolj postaja zrcalna podoba množičnih občil. V Ameriki je v zadnjem času vedno več strelskih pohodov dijakov in študentov, ki pobijajo svoje sošolce in učitelje, kar takoj postane najbolj udarna novica v medijih. Nek nemški študent gleda ta prispevek v poročilih in dobi idejo, da bi lahko tudi sam izpeljal kaj podobnega. Tako se začaran krog nadaljuje. Rešitev bi bila, da mediji o tem ne bi poročali, ampak potem ne bi imeli o čem poročati.

Množični mediji omogočajo javno in množično komuniciranje, ki je namenjeno relativno velikemu, heterogenemu in anonimnemu občinstvu. Sporočila v medijih so objavljena javno ter so pogosto časovno usklajena, da istočasno dosežejo čim večje število članov občinstva. Obenem pa so ta sporočila tudi minljiva, saj si občinstvo zapomni le tista sporočila, ki so zanj relevantne, ostala pa že naslednjo minuto pozabi (glej Erjavec in Volčič 1998, 16-17). To občinstvo je sestavljeno iz številnih posameznikov, ki (ne)kritično filtrirajo informacije, ki jim jih posredujejo množični mediji. »Množična komunikacijska sredstva sicer ponovno združujejo posameznike v neki javnosti, vendar jih združujejo kot izolirane posameznike, ki so izpostavljeni enosmernemu komuniciranju« (Ule 2004, 400).

Nekateri posamezniki so bolj, drugi manj dovzetni za sugestije. Posamezniki, ki so bolj labilni, so tudi bolj podvrženi informacijam, ki jih posredujejo mediji. V medijih

tetoviranje in tetovaže že nekaj časa niso več tabu tema. Skoraj vsak znan pevec ali igralec se ponaša vsaj z eno tetovažo, ki jo radi pokažejo kameram. Kot primer lahko navedemo Britney Spears, ki ima na spodnjem delu hrbta tetoviranega angelčka. Nekaj njenih oboževalk jo je pri tem posnemalo in so si tudi same omislile tako tetovažo. V zadnjem času je popularna tudi pevka Rihanna, ki ima po telesu več kot deset tetovaž, med drugimi ima na hrbtu zvezdice in glasbene note na nogi. Pravzaprav so tetovaže resnično popularne šele zadnjih deset let, ko se o njih dovolj govori in piše tudi v medijih.

Slika 2.2: Tetovaže pevke Rihanne

Vir: 24ur.com (2009).

Množični mediji določajo, kaj naj ljudje mislimo in o čem naj razmišljamo. Določajo nam kazalce pomembnosti, kar imenujemo postavljanje na dnevni red (agenda setting). »Mediji naj bi učinkovali predvsem s tem, da postavljajo določene teme na dnevni red razprav javnosti« (Ule 2004, 402). Mediji namreč oblikujejo javno mnenje. Kar favorizirajo mediji postavljamo v ospredje tudi mi oziroma občinstvo. Kar ni v medijih, ni v naših glavah, s tem konstruirajo predstavo o svetu. Če mediji ne poročajo o tetoviranju ali tetovažah slavnih igralcev in pevcev, potem tudi občinstvo o tem ne razmišlja. Tudi Manca Košir (2003) meni, da občila diktirajo naše življenjske

sloge in navade, postavljajo vrednote in določajo smer našega pogleda. Prav zaradi tega imajo mediji v družbi veliko moč in vpliv. »Sredstva množičnega komuniciranja niso le sredstvo v rokah vladajočih, kot se glasi popularno mnenje, temveč pogosto sama vsilijo svoja pravila onim, ki imajo moč« (Ule 2004, 399). Moč medijev se poveča zlasti v obdobju družbenih kriz. Tedaj tudi politični voditelji pozorno čakajo, kaj se bo novega o njih in družbenih razmerah pisalo v dnevnih časopisih ali predvajalo po televiziji.

Tudi telo je z zgodbami in članki, ki ponujajo nasvete o dietah, kozmetičnih operacijah in fitnessu, s poudarkom na lepoti in mladostnem videzu postalo popularen subjekt za množične medije. Medijske reprezentacije težijo k temu, da povečujejo kulturne lepote ideale, istočasno pa spodbujajo k potrošnji dobrin, da bi s tem pomagale posameznikom doseči te ideale. Lepotni ideal pa so postale tudi tetovaže, ki so prav zaradi medijev ter glasbenih in filmskih zvezdnikov postale popularne. S tem se strinja tudi Irwin (2001), ki meni, da so bili v 90-ih letih 20. stoletja prav popularni mediji odgovorni za popularen status tetoviranja, še posebej, kadar je bil poudarek na tetoviranih zvezdnikih (glej Adams 2009, 121). »Poročila o nevarnosti body piercinga, popularnosti tetoviranja ali kozmetičnih operacijah zapakirajo te prakse kot novice ter tako pomagajo zasnovati javno razpravo in izoblikovati javno mnenje« (Adams 2009, 105).

Telesne modifikacije so skozi izpostavljanje množičnih medijev postale običajne prakse, ne samo kot novice ali življenjske zgodbe ampak tudi kot samostojne vsebine televizijskih oddaj kot so: *Extrem makeover* (Popolna preobrazba), *The swan* (Labod), *Miami ink* (Tetoviranje v Miamiu) ... Tetoviranje naj bi imelo moč, da lahko oskruni predpisana pričakovanja glede videza, spola, seksualnosti in rase. Zato ga mediji lahko predstavljajo tudi stereotipno, kot nekaj grešnega, kaznivega, povezanega s kriminaliteto in drugim deviantnim vedenjem. »Atkinson (2003) tako opazuje dualistično težnjo glavnih medijev, še posebej časopisnih člankov, ki se na telesne modifikacije osredotočajo ali kot na izbiro modnega načina življenja ali kot nevarno vedenje« (Adams 2009, 106-107). Predvsem pa je tetoviranje predstavljeno kot sprejemljivo sredstvo samoizražanja, individualnosti, duhovne ali osebne rasti.

Mediji z močjo reprezentacije vplivajo na javno mnenje, medijsko občinstvo in posameznike. Če mediji predstavljajo tetoviranje kot nekaj modnega in popularnega, bodo s tem marsikaterega posameznika prepričali, da se bo šel tetovirati. S tem vplivajo na posameznikovo motivacijo, zaradi katere si bo omislil tetovažo. Ravno motivacija posameznika je tisto, kar me bo zanimalo v naslednjem poglavju. Zakaj se posameznik sploh odloči za tetovažo, kaj ga pri tem motivira? Ali gre za neko osebno, individualno izkušnjo, ki jo želi deliti z drugimi in s tem tudi izrazi svojo individualnost, ali pa se je za tetovažo odločil preprosto zato, ker jo imajo že vsi drugi (v določeni družbeni skupini, subkulturi ali potrošniški družbi), ker je to moderno in ker noče izstopati iz povprečja.

2.4 Motivacija posameznika

»Naše obnašanje je motivirano: po eni strani ga spodbujajo različne silnice (potrebe, nagoni, motivi), po drugi strani je usmerjeno k različnim ciljem (ciljni objekti, vrednote, ideali)« (Musek in Pečjak 1996, 89). Posameznik ima potrebo po tetoviranju, pri tem ga vodijo različni motivi; njegov ciljni objekt je lepa tetovaža, ki bo med drugimi izražala tudi njegove vrednote in ideale. Praviloma se posameznik tetovira z namenom, da bi tetovaža bila vidna in da bi imela nek simbolni pomen, bodisi kaže na pripadnost neki skupini bodisi gre pri tem zgolj za izražanje nekega stališča (DeMello 2000). V ZDA je motivacija za tetovaže tradicionalno vključevala naslednje: zaznamovanje zveze ali odnosov z ljubimci ali družbeno skupino, obeležitev življenjskega dogodka ali potovanja, izražanje identitete, izražanje upora proti vodilni družbi ali preprosto estetske razloge (glej DeMello 2000, 137).

Tetovaže so v osnovi namenjene izražanju identitete, tako osebne kot tudi kolektivne. Opisujejo posameznikov odnos do družbe, do drugih in do njih samih, in to na način, ki je viden ne samo nosilcu tetovaže, ampak tudi drugim. Zato tetovaže kot znamenje identitete niso samo zasebna izražanja potrebe po »pisanju po sebi«, ampak izražajo potrebo, da jih tudi drugi berejo na določen način (glej DeMello 2000, 137).

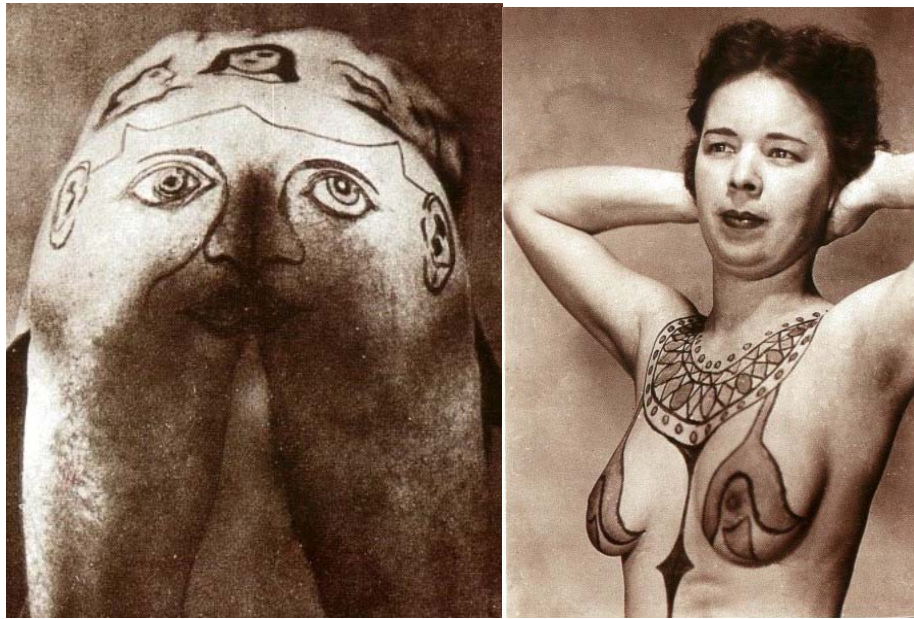
Slika 2.3: Izražanje identitete s tetovažami

Vir: Schiffmacher (2005).

Večina posameznikov se torej za tetovažo odloči zaradi osebnih motivov. Le-ti izberejo motive, ki izražajo osebne pomene iz njihovih lastnih biografij. Tetovaže pripovedujejo njihove osebne zgodbe, so trajni dnevnik, ki jim ga nihče ne more odvzeti. Tetoviranje je lahko osebno tudi zaradi intimnosti predela telesa, ki ga bo krasila tetovaža. Tetovaže služijo tudi kot neizbrisna povezava z določenim življenjskim obdobjem. Ker posameznik s tem bolj izraža svojo osebnost kot pa pripadnost določeni družbeni skupini, bi ga lahko opisali kot obliko »izrazitega individualizma« (glej Sweetman 2000, 67). Tetovaže so znak njihove identitete in individualnosti. Za posameznika ima tetovaža nek določen pomen, za okolico pa niti ne, ker jo vsak dojema po svoje, vidi s svojimi očmi. Tetovaža je zelo odprta za interpretiranje, saj jo vsak posameznik lahko razume, kakor želi, njegova interpretacija tetovaže pa je lahko povsem drugačna od dejanskega pomena tetovaže.

Slika 2.4: Primer intimnih tetovaž

Vir: Schiffmacher (2005).

Nekatere posameznike pri odločitvi za tetovažo ne vodi nobena posebna motivacija, saj jim tetovaža pomeni le trajni telesni okras, ima le dekorativno vrednost. S tetovažami želijo doseči določen videz, želijo izgledati lepo in moderno. Kljub temu je zanje tetoviranje nekaj drugačnega, originalnega in nenavadnega, saj se s tetovažami razlikujejo od večine netetoviranih posameznikov ali od posameznikov znotraj določenih družbenih skupin. Torej lahko rečemo, da je motivacija vezana na estetski izgled in ne na vsebino. Gre za neko posebno motivacijo, saj posameznik s tetovažo želi izgledati lepo, tetovaža sama pa nima globljega pomena, je le trajni modni dodatek.

Družbeni kontekst je pri tetoviranju prav tako pomemben, saj pogosto tvori posameznikov prvi in tudi najbolj trajen vtis o njegovi tetovaži. Posameznika pa za tetovažo ne motivira le osebna preferenca, ampak tudi spodbujanje sovrstnikov, prijateljev. Na odločitev za tetoviranje in določen motiv pa lahko vplivajo tudi pogoji časovnega, zgodovinskega obdobja. Pred renesanso tetoviranja je bilo prisotnih manj motivov, med katerimi so posamezniki lahko izbirali. Prav tako tetoverji niso delali po naročilu strank, ampak so bile tetovaže bolj ali manj šablonske.

Slika 2.5: Primeri šablonskih tetovaž iz začetka 20. stoletja

Vir: Schiffmacher (2005).

Motivacija za tetoviranje pa je lahko tudi nadzor nad telesom. »Elias (1994) poudarja pomembnost »telesnega nadzora« kot simbola posameznikove notranje pomirjenosti« (Atkinson 2004, 140). Pri tetoviranju imamo nadzor nad telesom, kar nam daje neko zadovoljstvo in pomirjenost.

2.5 Sklep

Posameznik je tisti, ki se odloči za tetovažo. Posameznika sestavljata telo in njegova duševnost, ki sta del njegove osebnosti. Vsak posameznik ima tudi izoblikovano zavest o sebi in podobo samega sebe – samopodobo, ki je zelo pomembna za oblikovanje identitete. Mead pa je med te pojme vpeljal še pojem sebstva, za katerega je značilno, da je samo sebi objekt – po tej značilnosti se tudi razlikuje od drugih objektov in od telesa. Človek je v svojem bistvu družbeno bitje. Znotraj družbe pa obstaja veliko manjših skupin in skupnosti, ki jih družijo skupni interesi. Sem spada tudi tetoverska skupnost. Posamezniki se prek nje integrirajo v družbo, po drugi strani pa jim skupnost nudi neko zaščito pred ostalo družbo. Pogoj za družbeni način življenja pa je medsebojno sporazumevanje – komunikacija. Tudi tetovaže so sredstvo komunikacije in zelo pogosto predmet pogovorov. Z njimi posamezniki izražajo svoja občutja, misli in ideje, ki jih lahko vsak član družbe razume na svoj način. Na posameznikovo odločitev za tetoviranje lahko vplivajo tudi množični mediji,

ki nam določajo, o čem naj mislimo in razmišljamo. Mediji namreč oblikujejo javno mnenje. Kljub temu, da imajo mediji veliko prepričevalno moč, pa je še vedno veliko takih posameznikov, ki se za tetovažo odločijo iz osebnih motivov. Tetovaže so znak njihove identitete in individualnosti. Del naše identitete pa je tudi naše telo, ki je izjemno močno sporočilo drugim ljudem, saj je nenehno postavljeno na ogled. Torej je še kako pomembno, kako naše telo izgleda in kaj želimo z njim sporočiti.

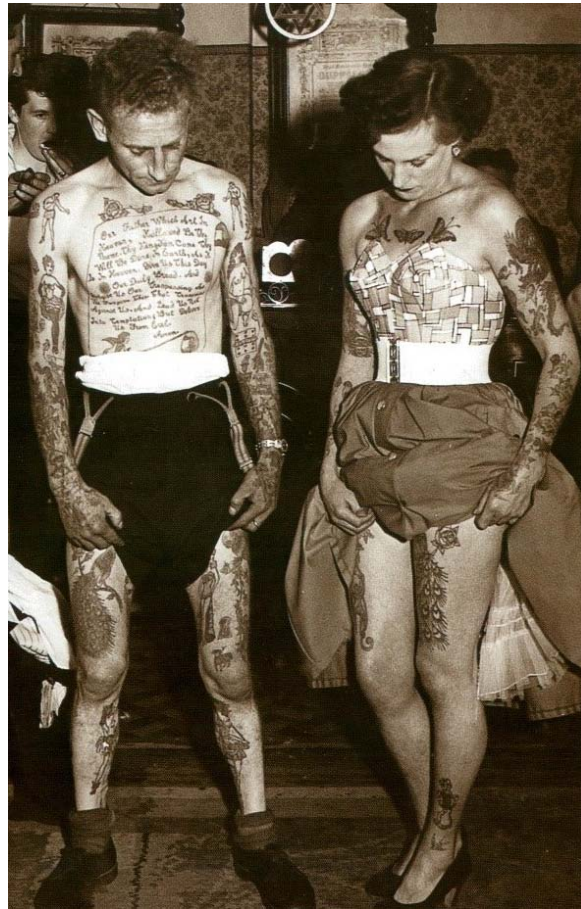
3 TELO

Telo je primarna in najbolj razvidna identiteta. V telesu se »vidimo« in v njem nas »vidijo« drugi (glej Južnič 1998, 41). Ljudje telesa že od nekdaj spreminjajo na takšne ali drugačne načine. »Izraz »telesna modifikacija« se nanaša na dolg seznam praks, ki vključujejo prebadanje telesa, tetoviranje, brazgotinjenje, rezanje, povezovanje telesa in vstavljanje vsadkov v telo z namenom, da bi spremenili svoj videz in obliko telesa« (Featherstone 2000, 1).

Telesne modifikacije so postale popularne predvsem v zadnjih tridesetih letih. »S (pre)oblikovanjem telesnega videza se na svojski način samopredstavljamo, upravljamo z vtisi o sebi in samopodobami« (Ule 2005, 215). V severovzhodnem delu Papue Nove Gvineje je bilo na primer obrazno tetoviranje žensk nekoč stvar obredov povezanih s puberteto in ločitvijo med spoloma, danes pa je znak individualne izpovedi o narodnosti, zrelosti in ženskosti, kulturnega ponosa ter umetniške spretnosti. Za mnoge posameznike njihova telesna modifikacija vsekakor izraža njihovo individualnost in njihovo različnost.

Skupnosti ne moremo ustvariti brez neprestane komunikacije med člani. V neomejenih kompleksnih strukturah se konstruira jezik. Med člani pa se ne konstruira le jezik, ampak tudi telesna govorica (body language). Pri tem seveda ne gre za pravo govorico, saj nimamo niti slovnice, ki bi nas vodila skozi njo. Gre za t. i. telesne idiome, ki predstavljajo komunikacijo s telesom. Npr. tetover se s svojo okolico posredno sporazumeva preko svojih tetovaž. Tako kot moda je tudi tetoviranje oblika neverbalne komunikacije, saj ne uporabljajo govornjene ali pisne besede (glej Barnard 2005, 38). Torej gre za neverbalno sporazumevanje ali še bolje za neverbalni simbolizem. Neverbalni znaki imajo večji konotacijski pomen kot pa verbalni, saj si vsak človek lahko sam ustvari mnenje o pomenu določenega znaka. Podobno je tudi pri tetovažah, vsak si ustvari svoje mnenje, kaj naj bi določena tetovaža predstavljala. Zaradi tega so neverbalni znaki bolj vplivni. Večina ljudi si prej zapomni posameznika s tetovažo kot tistega brez nje. Razlog za to je, da neverbalni znaki delujejo direktno, obenem pa tudi izzovejo telesne reakcije, ki od prejemnika zahtevajo takojšen odziv (glej Argyle 1988, 305).

Slika 3.1: Primer neverbalnega simbolizma

Vir: Schiffmacher (2005).

Tetoviranje danes proizvaja estetsko oblikovana in družbeno sprejemljiva telesa. Kulturni pritisk posameznika sili, da s svojim telesom naredi »nekaj« in ga s tetoviranjem naredi bolj fizično privlačnega. »Telo je dejansko uporabljeno kot slikarko platno, kot površina, na kateri je mogoče odslikati skoraj celotno paleto človeške domišljije« (Krpič 2004, 137). Tetovirano telo namreč privlači poglede, lahko je celo objekt spolnega poželenja. Posamezniki se namreč (ne)jasno izražajo skozi svoje tetovaže, torej spremenijo svojo kožo v družbeno oglasno desko normativnega čustvenega ustvarjanja (glej Atkinson 2004, 141). To se dogaja na tetoverskih konvencijah, ko so tako moška kot ženska tetovirana telesa vsem na ogled. Glavni namen teh konvencij je pokazati tetovaže občinstvu, ki jih ceni, a se pogosto dogaja, da so konvencije le izgovor, da moški lahko ogledujejo in fotografirajo pomanjkljivo oblečena ženska telesa.

Telo omejuje pomembna družbena zapoved – moda, ki (ne)posredno kroji življenja mnogih posameznikov. Letošnjo jesen bodo zopet moderni odtenki npr. rjave, rdeče in zelene barve, zato bodo trgovine naročale oblačila v teh barvah. Nekomu te barve niso všeč, kljub temu pa bo verjetno vseeno kupil kakšen kos oblačila v teh treh barvah, saj mu ne bo preostalo drugega, če bo želel biti moderen. Podobno je tudi pri tetoviranju, v Sloveniji je v zadnjih petih letih tetoviranje zelo popularno in moderno, vendar je samo vprašanje časa, kdaj se bo ta trend končal. »Z izrazom moda ne označimo vsega, kar je na enak način novo in se nenadoma razširi v praksi življenja, če verjamemo v njegov nadaljnji obstoj in njegovo stvarno utemeljenost; izraz moda bo uporabil le tisti, ki je prepričan, da bo neki pojav tako hitro izginil, kot se je pojavil« (Simmel 2000, 200).

Slika 3.2: Kitajske črke, ki so moderne že nekaj časa

Vir: tattoo-mato.com (2009).

V tradicionalnih družbah je oblačenje, tetoviranje, okraševanje, oziroma prekrivanje telesa omejeno z družbeno-kulturno sintakso, ki jo imenujemo obleka. V kontekstu družbene reprodukcije modernosti in vedno bolj tudi množične reprodukcije, je ta družbeno-kulturna sintaksa določena z modo. »Moda je sistem, ki poveljuje in proizvaja način zaznavanja telesa in telesni občutek, ki je povezan s potrebo po

družbenem odobravanju« (Calefato 2004, 97). Vsaka poljubno dana oblika oblačenja, umetnosti, obnašanja in telesne modifikacije lahko postane moda.

Moda je posnemanje danega vzorca in zadovoljuje potrebo po socialni opori. Posameznika usmerja na pot, po kateri hodijo vsi. Je le eden izmed mnogih, po drugi strani pa zadovoljuje tudi posameznikovo potrebo po različnosti, spremembi in izstopanju (glej Simmel 2000, 195). Bistvo mode je, da si jo vedno lasti le en del skupine, medtem ko so drugi šele na poti k njej. Takoj, ko si jo popolnoma prilastijo še vsi ostali, se ne imenuje več moda. Višji sloji opustijo modo v trenutku, ko se je polastijo pripadniki nižjega sloja. Z rastjo se približuje svojemu koncu, saj s tem odpravlja različnost. Posledica tega je, da moda ni več tako draga in tudi ne več tako ekstravagantna kot prej, ko sta dragocenost prvega nakupa ali težavnost preoblikovanja obnašanja in okusa vplivali na čas njene nadvlade (glej Simmel 2000, 212).

Moda je tesno povezana s potrošniško družbo, saj se le-ta oblikuje in prodaja v njej. V potrošniški družbi pa razkazovanje in izvršitev telesnih značilnosti in stilov ni postalo le opcija, ampak se to vedno bolj pričakuje od posameznikov. »Potrošniška družba namreč ojačuje predstavo, da je telo medij zadovoljstva in samoizražanja« (Featherstone v Klesse 2000, 21). Telesne oznake so vsemu navkljub tipično narcistične, so igrivo znamenje posameznikove osebnosti. So del osebne in duševne biografije in ne obvezna poteza kolektivnega spomina oziroma v tem primeru del potrošniške družbe. V današnji potrošniški družbi vsakodnevno uporabljamo različne telesne tehnike, ki so načini, kako ljudje tradicionalno uporabljajo svoje telo. Tako sta tetoviranje in moda le eni izmed oblik telesnih tehnik. Vsaka družba ima svoje tradicionalne telesne tehnike, ki se med seboj razlikujejo, so si podobne ali pa si popolnoma nasprotujejo.

3.1 Telesne tehnike

3.1.1 Telesne tehnike pri Marcelu Maussu

»Telesne tehnike so načini, kako ljudje v različnih družbah tradicionalno uporabljajo telo« (Mauss 1996, 203). Gre za širok spekter telesnih tehnik, ki jih prakticirajo posamezniki v določeni družbi, naj si gre za umivanje, oblačenje, hojo ... za Maussa so telesne tehnike vse, kar posameznik v določeni družbi in kulturi počne in pri tem uporablja svoje telo. Prav tako ima vsaka družba navade, ki so značilno njene. Kot primer Mauss (1996) navaja korakanje worcesterskega regimenta, ki je poskušal korakati ob ritmu francoskih trobent in bobnov. To jim seveda ni uspelo, saj so ohranili angleški korak, glasbeni ritem pa je bil francoski, tako da je bilo v njihovi hoji vse narobe. Če so namreč poskusili s paradnim korakom, se godba ni ujemala z njim, zato je moral sčasoma regiment opustiti svojo francosko godbo. »Te navade se ne spreminjajo zgolj z individui in njihovimi posnemanji, razlikujejo se zlasti glede na družbo, vzgojo, družbene konvencije in glede na to, kaj je v modi, kaj velja za imenitno. V njih moramo videti tehnike in delo kolektivnega in individualnega praktičnega uma, ne pa, kakor je v navadi, da bi jih imeli za izraze duše in njenih sposobnosti ponavljanja« (Mauss 1996, 207).

V tem oziru je tudi tetoviranje oblika telesnih tehnik. Ljudje na Japonskem še danes v svojih tetovažah nosijo prefinjene izraze neprekinjene tradicije, ki povezuje božanstva, naravo in človeštvo. Zanje so značilne točno določene tetovaže in točno določeni motivi (zmaji, tigri, samurajski motivi, gejše, hindujski bogovi), ki so tudi najpogostejša izbira posameznikov za tetovažo. Sedaj so se ti motivi razširili tudi na druge celine, pred več sto leti pa ostali svet teh motivov ni poznal.

Slika 3.3: Japonska tradicionalna tetovaža – motiv zmaja

Vir: Schiffmacher (2005).

Telesne tehnike so tudi družbena dejstva. Posamezniku omogočajo, da se integrira v družbo, obenem pa mu omogočajo določeno stopnjo individualnosti. Razlikujejo se od družbe do družbe in od družbene skupine do skupine. Obstajale so že pred nami in bodo preživele določene posameznike, ne glede na to, kdaj jih le-ti prakticirajo (glej Crossley 2001, 8).

Telesne tehnike, v tem primeru tetoviranje, se lahko razlikujejo glede na spol (za kakšne tetovaže se odločijo ženske in za kakšne moški), starost (bolj verjetno je, da si bo tetovažo omislil nek 20-letnik kot pa 70 let star človek), razvrstimo pa jih lahko tudi glede na učinkovitost, rezultate usposabljanja, dresiranja ter glede na prenašanje oblike tehnik (tradicionalna tetoviranja pri raznih polinezijskih plemenih in Maorih). Mauss deli telesne tehnike tudi po biografskem zaporedju. Prve so tako tehnike rojstva in porodništva, ki se nanašajo na rojevanje žensk v različnih položajih, npr: Budo je njegova mati Maya rodila stoje, danes pa v modernih družbah ženske pretežno rojevajo v posteljah. Nato sledijo tehnike otroštva, ki se nanašajo na nego in prehrano otroka, sledijo tehnike odraščanja, npr. pri nekaterih polinezijskih plemenih

so bili iniciacijskih obredov s tetoviranjem deležni le dečki, deklicam je bila namenjena le vloga gospodinje. Pri tehnikah odraslega življenja pa ločimo tehnike spanja (Huni in Mongoli so spali kar med ježo) in tehnike bedenja, pri bedenju pa ločimo tehnike počitka in tehnike dejavnosti, gibanja. Poznamo pa tudi različne tehnike telesne nege, tehnike prehranjevanja, reprodukcijske tehnike ter tehnike nege bolnika. Mauss (1996) je prepričan, da je temeljna vzgoja za vse te tehnike ta, da telo prilagodijo njegovi uporabi.

Slika 3.4: Ženska tetovaža

Slika 3.5: Moška tetovaža

Vir: tattoo-mato.com (2009).

Kot sem že omenila Crossley (2001) nadgrajuje Meadovo razdelitev telesa na »jaz« in »mene« ter izhaja iz dejstva, da je »moje telo«, telo, ki ga »imam«, moralno, estetično, učinkovito in čutno bitje. Skrbi me za njegov videz, učinkovitost in napake kot tudi njegovo biološko strukturo. »To pa oporeka dualizmu, vztraja, da »jaz« sem moje telo in da so telesni projekti refleksivni projekti« (Crossley 2001, 2). Zato tudi kritizira Maussovo definicijo telesnih tehnik - Telesne tehnike so načini, kako ljudje v različnih družbah tradicionalno uporabljajo telo - saj le-ta sugerira, da so ljudje in njihova telesa različne stvari. Tudi »miselni« aspekt telesnih tehnik pri Maussu ni preveč dobro razvit in dodelan. Prav tako je potrebno več voljnosti in prostora za imaginacijo in improvizacijo pri delovanju telesa, kot ju ima Mauss. In nenazadnje je potrebno narediti več, da bomo razumeli povezavo med telesnimi tehnikami in

medsnovnim kontekstom, v katerem se telesne tehnike izvajajo. Za Maussa družabnost telesnih tehnik obstaja v njihovi skupinski specifičnosti. Crossley (2005) pa meni, da je potrebno prepoznati tudi obliko družabnosti, ki obstaja v smislu, v katerem je njena izvršitev oblikovana tako, da prepozna vzajemno nujnost določene situacije.

3.1.2 Telesne tehnike pri Nicku Crossleyju

Crossley je zaradi nestrinjanja z Maussovo definicijo telesnih tehnik vpeljal nov pojem, ki ga poimenuje reflektivne telesne tehnike (RTT), ki ga utemeljuje tudi na svojem poprejšnjem delu o reflektivnem utelešenju. Pojem RTT uokvirja tudi družbeno distribucijo in razširjenost modifikacijskih praks. »Reflektivne telesne tehnike so tiste telesne tehnike, katerih glavni namen je, da vzvratno delujejo na telo, torej ga spreminjajo, vzdržujejo ali tematizirajo na katerikoli način« (Crossley 2001, 9).

Vendar pa pri Crossleyjevem pojmovanju RTT ne gre za to, da te telesne tehnike nujno delujejo vzvratno na samo telo posameznika, ki deluje. Pomemben vidik RTT je, da gre pri njihovi aplikaciji za sovplivanje med posamezniki. Oseba A počne nekaj s telesom osebe B, prav tako pa tudi oseba B lahko nekaj počne s telesom osebe A. Tetover tetovira posameznika, posameznik spremlja njegovo delo, se z njim med tetoviranjem pogovarja, na koncu pa mu je hvaležen za lepo izdelano tetovažo. Crossleyja namreč zanima direktna interakcija med dvema ali več osebami, zanima ga intersubjektivnost. Ali povedano drugače, zanima ga, kaj oseba A (tetover) počne z osebo B (tetoviranec) in kako bo tetover s postopkom tetoviranjem preoblikoval telo tetoviranca. Bistvo RTT je, da delujejo na telo in da posameznik deluje/vpliva na telo drugega posameznika. Po Crossleyju RTT primarno deluje v družbenega konstruiranja simbolnih pomenov za druge, šele v drugi vrsti jih posamezniki proizvajajo zase.

Slika 3.6: Tetover s tetoviranjem preoblikuje telo tetoviranca

Vir: tattoo-mato.com (2009).

Vsaka družba ali družbene skupina ima določen repertoar RTT. Del naše dnevne rutine sestavljajo tehnike iz tega repertoarja, ki so lahko vgrajene v tedenske ali mesečne rutine. Izven teh rutin pa si drznemo redno izvajati nerutinske modifikacije, kot so prebadanje telesa, tetoviranje ali kozmetične operacije, torej gre za manipulacijo s telesom, kar predstavljajo RTT. Za skupen namen lahko skupaj deluje tudi več tehnik, primeri so razgibavanje, oblačenje in nanašanje make-upa. RTT so lahko tudi splošne telesne tehnike, ki si jih posameznik prilasti v specifičnem kontekstu z jasnim namenom, da spremeni svoje telo na poseben način. Na primer, če želi shujšati, se bo enkrat na teden vzel čas za sprehod. Svoje telo pa lahko spremenijo zaradi različnih razlogov, pri tem zopet uporabljajo RTT. Posameznik si lahko želi okrepiti svoje telo, postati bodybuilder, zato bo temu prilagodil svojo vadbo in način življenja.

Refleksivne telesne tehnike igrajo pomembno vlogo tudi pri konstrukciji refleksivnega občutka sebe. Že Mead je telo delil na »jaz« in »mene«, »jaz« se nanaša na telo kot subjekt, »mene« pa na telo kot objekt. »Jaz« je odziv organizma na naravnost drugih ljudi, »mene« pa je organizirani sklop naravnosti drugih ljudi, ki jih človek sam privzame. Naravnosti drugih tvorijo organizirani »mene«, posameznik pa potem nanj reagira kot »jaz« (Mead 1997, 133). »Mene« lahko razumemo tudi kot

strukturo, ki daje »jaz« obliko. Njegove vrednote so vrednote družbe. Sami proti sebi delamo na tak način, da postanemo objekt za nas same. »Kot aktivni posameznik (»jaz«) se ravnamo po nas samih kot pasivnem objektu (»mene«)« (Crossley 2001, 13). Telo sem in telo imam. Do svojega telesa se obnašamo kot do predmeta, ga preoblikujemo po svoji volji, po svojem umu. Telo tako ne more zavrniti tetovaže, ampak jo mora sprejeti. Kultura, ki je na strani uma, prisili telo v neke telesne tehnike, v tem primeru v tetoviranje, ki jih le-ta mora sprejeti. Telo mora ubogati um, vendar se mu lahko tudi upre (z boleznijo, infekcijo, poškodbo), ker enostavno ne prenese tega, kar mu nalaga um. Kljub temu, da je telo predmet, s katerim razpolaga um, ima neko svojo logiko in princip delovanja. Ne posameznik ne njegov um ne moreta delovati brez telesa. Zato sta ti dve entiteti medsebojno prepleteni in odvisni.

Crossley deli refleksivne telesne tehnike na tehnike osrednjega, vmesnega in obrobne pasu. RTT iz osrednjega pasu so tehnike, ki so normalne tako v statističnem smislu, da jih izvaja največ posameznikov, kot tudi v smislu, da odsevajo prodorne družbene (moralne) norme (npr. skrb za higieno). Te tehnike se navezujejo na zelo osnovno stopnjo individualnosti in identifikacije. Predstavljajo mejo, ki jo posameznik mora prekoračiti, če želi postati polnopraven član družbe. Središčne tehnike niso izbrane, so uveljavljene in pričakovane.

Tehnike iz vmesnega pasu so tehnike, ki omejujejo ključne kategorijske razlike v naši družbi, še posebej tiste po spolu. Prakticira jih manj ljudi, torej lahko služijo za razlikovanje in označevanje različne identitete. Ker se izvajajo bolj poredko, je manj možnosti, da je njihova prilastitev očitna, dognana in pričakovana, večja verjetnost je, da so stvar posameznikove izbire (glej Crossley 2001, 28). Sem Crossley uvršča tudi tetoviranje, točneje posameznike, ki imajo eno, dve ali tri tetovaže.

Tehnike iz obrobne pasu so statistično deviantne (uporaba steroidov pri bodybilingu). Te tehnike niso sprejete kot legitimne izbire in po navadi vsebujejo družbene sankcije, tako formalne kot neformalne. Če posameznik prakticira katero od obrobnih tehnik, se mora izključiti iz širše družbene skupnosti, saj tehnike postanejo družbeno nesprejemljive. Tudi v ta pas Crossley uvršča tetoviranje, točneje posameznike, ki imajo več kot tri tetovaže. Ni pa nič nenavadnega, da tehnike iz

obrobnega pasu napredujejo v vmesni pas, v primeru, da postanejo primerne zaradi mode ali oglaševalske industrije. Seveda se ta proces lahko odvija tudi v obratni smeri, ko določene tehnike pridejo iz mode. Do migracij lahko pride tudi med središčnim in vmesnim pasom.

3.1.3 Telesne tehnike pri Tomažu Krpiču

Krpič je šel pri opredeljevanju pojma telesnih tehnik še nekoliko dlje. Nadgradil je pojem telesnih tehnik pri Maussu in kasneje refleksivnih telesnih tehnik pri Crossleyju ter ga opredelil kot avto-refleksivne telesne tehnike. Preučeval je predvsem body art performans – različne telesne tehnike, pri katerih performer počne nekaj s svojim lastnim telesom. »Telesne tehnike, ki jih uporabljajo body art performerji, so praviloma visoko sofisticirane, vendar praviloma neprijetne, če že ne odvratne« (Krpič 2003b, 807). Z gledalcem body art performer sicer ne počne nič, razen tega, da prek izvajanja body art performansa z njim posredno komunicira. »Na eni strani razmerja imamo opraviti z aktivnim umetnikom, ki ne le prispeva svoje umetniško delo, ampak zaradi povezanosti umetniškega dela in njegovega telesa na aktiven način preoblikuje samega sebe v umetniški kulturni predmet. Na drugo stran kulturnega fenomena pa lahko postavimo gledalca, ki mu je pasivna vloga naravnost pisana na kožo« (Krpič 2003b, 817-818).

Razlika med Crossleyjem in Krpičem je, da pri Krpiču ne gre toliko za vplivanje posameznika na telo drugega posameznika, ampak gre za poudarjanje vplivanja posameznika na svoje lastno telo. Posameznik počne nekaj z lastnim telesom, si ga prebada, ga podvrže lepotnim operacijam ... Tudi pri avto-refleksivnih telesnih tehnikah gre za delovanje le-teh nazaj na telo, vendar posameznik sam deluje na svoje telo, sam z njim nekaj počne, pri tem ni druge osebe, ki bi vplivala na njegovo telo.

Body art performer si pred občinstvom z iglami prebada kožo na rokah, čelu, nad vekami, skozi ustnice in kožo na hrbtu, si zvrta luknjo v koleno, pušča kri tako dolgo, da se lahko znajde celo na robu življenjske nevarnosti, nabada se na mesarske kavljce. Podvrže se lepotnim operacijam brez ali samo z lokalno narkozo, poreže svoje telo z britvicami ter uporabi kri namesto barve, telo pa ima namesto platna, pri

čemer preizkuša toleranco svojega telesa do bolečine. Tetoviranje bi bil primer body art performensa le v primeru, če bi tetover tetoviral samega sebe, posamezniki pa bi ga pri tem opazovali. Performer pritegne pozornost gledalca prav s tem, da svoje telo izpostavi neprijetnim telesnim tehnikam. Kljub tem neprijetnim, verjetno tudi bolečim, telesnim tehnikam, ki jih izvaja performer, pa med samim performansom zelo redko pride do hujših poškodb. Performerji se namreč na sam performans zelo dobro pripravijo, prav tako ga izvedejo na kolikor se le da racionalen način.

Tetoviranje je torej telesna tehnika, ki spada med refleksivne telesne tehnike, saj s tetoviranjem delujemo nazaj na telo. Pri tem pa gre tudi za sovplivanje, saj tetover tetovira drugega posameznika in s tem preoblikuje njegovo telo. Tetoviranje pa bi lahko uvrstili tudi v avto-refleksivne telesne tehnike, ampak samo v primeru, če se tetover sam tetovira, sam počne nekaj s svojim telesom, pri tem pa ga lahko drugi posamezniki opazujejo in z njim posredno komunicirajo, v samo tetoviranje pa se ne vmešavajo.

3.2 Sklep

Tetovaža krasi posameznikovo telo, ki je primarna in najbolj razvidna posameznikova identiteta. S telesom in tetovažami se lahko tudi sporazumevamo. Gre za telesno govorico oziroma za t. i. telesne idiome, ki so del neverbalnega sporazumevanja in simbolizma. Telo je med drugimi kulturno omejeno tudi z modo. Posameznika usmerja na pot, po kateri hodijo vsi, po drugi strani pa zadovoljuje tudi posameznikovo potrebo po različnosti, spremembi in izstopanju oziroma njegovi individualnosti. Moda je le ena izmed telesnih tehnik, ki jim je naše telo vsakodnevno podvrženo, med drugimi tudi tetoviranju. Pojem telesnih tehnik je prvi razdelal Mauss, njegovo delo pa je kritiziral in zato tudi nagradil Crossley. Vpeljal je izraz refleksivne telesne tehnike, katerih bistvo je, da delujejo nazaj na telo. Meni, da posameznik telo je in posameznik telo ima. Pomemben aspekt RTT je tudi ta, da gre pri njihovi uporabi za proces sovplivanja med posamezniki, gre torej za intersubjektivnost. Tudi tetoviranje je del refleksivnih telesnih tehnik, saj s tetoviranjem lahko delujemo vzvratno na svoje lastno telo, obenem pa gre pri tetoviranju tudi za sovplivanje, saj tetover s svojim delom vpliva na telo tetoviranca, ga preoblikuje po njegovi volji.

Crossley deli RTT na tehnike osrednjega, vmesnega in obrobnega pasu. Primer tetoviranja sodi v področje obrobnega pasu. Krpič pa je telesne tehnike opredelil kot avtorefleksivne telesne tehnike, pri katerih umetnik počne nekaj s svojim telesom, z okolico pa s svojim dejanjem le posredno komunicira. Primer avtorefleksivnih telesnih tehnik je izvajanje body arta performansa. Tudi tetoviranje je lahko primer avtorefleksivnih telesnih tehnik, ampak samo v primeru, če se tetover sam tetovira, v tem procesu ni drugega posameznika, ki bi vplival nanj.

4 EMPIRIČNA ŠTUDIJA

V prvih treh poglavjih sem opisala teoretični del tetoviranja, kaj sploh tetoviranje je ter kako sta v proces tetoviranja vpletena posameznik in njegovo telo. Glavna hipoteza moje diplomske naloge je **Tetoviranje je marginalna reflektivna telesna tehnika, s pomočjo katere posameznik lovi ravnotežje med individualnostjo in pripadnostjo določeni družbeni skupini oz. skupnosti**, ki jo bom z dobljenimi podatki, ki sem jih dobila od petinpetdesetih anketirancev, potrdila ali ovrgla.

Poleg tega predpostavljam tudi naslednje trditve:

- Tetoviranje je v Sloveniji popolnoma sprejemljiva reflektivna telesna tehnika, kar pa očitno ni dovolj velik razlog za obstoj tetoverske skupnosti.
- Posameznika pri tetoviranju vodijo predvsem osebni, individualni motivi.
- Veliko posameznikov se tetovira zaradi modnega trenda.
- Na odločitev posameznika za tetovažo vplivajo tudi mediji.
- Posamezniki se tetovirajo zaradi pripadnosti določeni družbeni skupini oz. skupnosti.
- Določene družbene skupine so bolj podvržene tetoviranju.
- Tetoviranju so najbolj podvrženi posamezniki stari od 20 do 30 let.
- Obstajajo razlike med moškimi in ženskimi tetovažami (motivi).
- Moški se pogosteje odločajo za tetoviranje kot ženske.

Kot sem že omenila sem podatke zbirala z anketami, celotno metodologijo pa bom opisala v nadaljevanju.

4.1 Opis metodologije

Zaradi glavne hipoteze in ostalih predpostavk sem se odločila, da želim zbrati čim več različnih mnenj in razmišljanj tetoviranih posameznikov. Zanimale so me njihove tetovaže, koliko in kje jih imajo, zakaj ravno tam, kaj predstavlja tetovaža in kakšen pomen ima zanje, kakšni so bili njihovi motivi za tetovažo, kako gledajo na tetovirane pripadnike nasprotnega spola, ali jih je zaradi tetoviranja kdo obsojal, kako jih je sprejela okolica, kateri spol je bolj podvržen tetoviranju, katere družbene skupine so najbolj podvržene tetoviranju in ali oni s svojo tetovažo kažejo pripadnost kakšni

družbeni skupini, kakšen vpliv imajo mediji in moda na odločitev posameznika za tetovažo ter ali je tetoviranje v Sloveniji še vedno tabu tema. Zato sem se odločila za kvantitativno metodologijo, točneje za metodo anketiranja.

Med tetovirane prijatelje, znance in neznance, člane spletnih tetoverskih klanov in stranke tetoverskih studiev sem razdelila petinpetdeset anonimnih strukturiranih anket z dvaindvajsetimi raziskovalnimi ter petimi demografskimi vprašanji. Pri reševanju anket osebno nisem bila prisotna, saj sem jih slabo četrtno poslala po elektronski pošti, ostale ankete pa so se reševale doma in v tetoverskih studiih. Anketa je ena od kvantitativnih metod raziskovanja, ki temeljijo na predpostavki, da je najboljša pot do razumevanja osnovnih vzorcev in odnosov preučevanja pojavov na velikem številu enot (glej Ragin 2007, 143). »Opazovanje velikega števila enot omogoči povzemanje posebnosti posameznih enot in oblikovanje slike družbenega življenja, iz katere so izločeni pojavi, značilni zgolj za posamezni primer ali za majhno skupino primerov« (Ragin 2007, 143).

Anketa je sestavljena iz vnaprej pripravljenih vprašanj, ki so za vse anketirance enaka in v enakem vrstnem redu. Prednost ankete je praktičnost, zbrane podatke lažje in hitreje analiziramo (s pomočjo programa SPSS), razdelimo jo lahko velikemu številu anketirancev, s čimer dobimo tudi večji vzorec, informacije pa zberemo v sorazmerno kratkem času. Ker ankete ponavadi razdelimo večjemu številu posameznikov, so dobljeni podatki lahko bolj zanesljivi kot pa pri kvalitativnem zbiranju podatkov, kjer so vzorci manjši. Dobra lastnost je tudi možna odsotnost anketarja – tako le-ta ne more vplivati na anketiranca. V mojem primeru je slabosti ankete ta, da podatki zaradi nenaključnega vzorca niso realni, dovolj zanesljivi in veljavni. Slabost ankete je tudi to, da so vprašanja vnaprej določena, anketiranec je lahko pri odprtih vprašanjih zelo kratek in jedrnat, zato je lahko odgovor nepopoln in nerazumljiv. Ker v mojem primeru ni bilo neposrednega stika med mano in anketirancem, je bilo takojšnje odkrivanje morebitnih nesporazumov in pojasnjevanje nejasnih vprašanj onemogočeno.

Če bi želela dobiti resnične in veljavne podatke, bi morala anketo razdeliti vsem tetoviranim posameznikom v Sloveniji, kar pa je nemogoče. Zato sem izbrala manjši vzorec, ki pa ni naključen. Naključen ni zato, ker sem nekaj anket pustila v dveh

določenih tetoverskih studiih v Kranju, kjer so jih nato reševale zainteresirane stranke, nekaj anket so izpolnili moji družinski člani, prijatelji in znanci, ostale pa sem pošiljala po elektronski pošti tistim, ki so odgovorili na mojo prošnjo na enem izmed tetoverskih forumov. V svoji raziskavi sem zajela le peščico tetoviranih posameznikov v Sloveniji, ki so bili v vzorec izbrani nenaključno. Ravno zaradi nenaključnega vzorca posploševanje na celotno populacijo ni mogoče oziroma smiselno. Izbira vzorca je subjektivna, zato tudi ne morem govoriti o reprezentativnem vzorcu. Kljub temu predvidevam, da bom iz dobljenih podatkov dobila neko sliko o tetoviranju in tetoverski sceni v Sloveniji. Predvidevam tudi, da bom z zbranimi podatki potrdila mojo glavno hipotezo ter vsaj pol mojih predpostavk.

4.2 Zbrani podatki

Odgovore bom, kjer je to mogoče, analizirala z programom SPSS. Vprašanj, kjer je odgovor prost, kjer niso dani možni odgovori, ampak je moral anketiranec sam s svojimi besedami napisati odgovor, ne bom analizirala z SPSS, ampak bom najpogostejše odgovore povzela v analizi podatkov. Veliko je odgovorov tipa DA ali NE, poleg pa so morali anketiranci napisati zakaj DA ali zakaj NE, obrazložiti so morali svojo odločitev. Pri teh odgovorih bom izračunala, koliko jih je odgovorilo z DA in koliko z NE, najpogostejše razlage, ki so jih napisali poleg, pa bom povzela v analizi podatkov. Med odgovori bom iskala razne povezave, zanimalo me bo, ali starost, spol, izobrazba, družbeni razred in vera kaj vplivajo na število tetovaž na posamezniku, vrsto tetovaže, motive za tetovažo in zakaj se po mnenju anketirancev večina ljudi tetovira. Pri tem si bom pomagala z različnimi operacijami v SPSS-u, kot je izračun Pearsonovega koeficienta korelacije, ki je kovarianca na intervalu med -1,00 in +1,00 in je enak 0, kadar ni preprostega vzorca ujemanja med dvema spremenljivkama (glej Ragin 2007, 188). Pearsonov koeficient nam pove, kako močna je povezanost med dvema spremenljivkama oziroma ali prva vpliva na drugo. Kadar je koeficient večji od 0, je pozitiven, torej gre za določeno stopnjo (šibko ali močno) povezave med spremenljivkama. Kadar pa je koeficient manjši od 0, je negativen, torej tudi ni povezave med spremenljivkama, ena na drugo nimata nikakršnega vpliva. Nekatere ankete niso bile popolno izpolnjene, manjkal je odgovor na kakšno vprašanje, zato bom upoštevala tudi manjkajoče vrednosti.

Anketa je sestavljena iz 27 vprašanj, zadnjih 5 je demografskih. Anketo je izpolnilo 55 tetoviranih posameznikov, od tega je bilo 27 žensk in 28 moških. En anketiranec je bil star od 13 do 17 let, 21 jih je bilo starih od 18 do 25 let, 30 jih je bilo starih od 26 do 35 let, 3 pa so bili stari od 36 do 45 let. Trije anketiranci so imeli dokončano osnovno šolo, 11 poklicno šolo, 28 jih je zaključilo srednjo šolo, 4 višjo šolo, 8 visoko šolo ali univerzo, eden pa ima magisterij. En anketiranec se uvršča v višji družbeni razred, 34 se jih uvršča v srednji družbeni razred, 8 v nižji družbeni razred ter 12 v delavski razred. 27 anketirancev je katoličanov, po en musliman in budist, 6 je pravoslavcev, 20 anketirancev pa je ateistov ali druge vere.

Na prvo vprašanje *Koliko tetovaž imate?* je odgovorilo vseh 55 anketirancev, od tega ima eno tetovažo 33 anketirancev, 2 tetovaži ima 14 anketirancev, 3 tetovaže ima en anketiranec, 4 tetovaže imajo 3 anketiranci, 5 ali več tetovaž pa imajo 4 anketiranci.

Na drugo vprašanje *Na katerem delu telesa se nahajajo vaše tetovaže?* – možnih je bilo več odgovorov, je 15 anketirancev odgovorilo na roki, 10 jih je odgovorilo na zgornjem delu hrbta, 4 so odgovorili na spodnjem delu hrbta, 3 imajo tetovaže na nogi, eden pa na prsnem delu. 20 anketirancev pa ima tetovaže na dveh, treh ali štirih različnih delih telesa (npr. roka in noga, zgornji del hrbta in roka in noga ...). Dva anketiranca pa sta odgovorila z drugo (oba sta jo imela na boku).

Na tretje vprašanje *Ali imajo deli telesa, kjer imate tetovažo za vas kakšen poseben pomen?* jih je 7 odgovorilo z da, 48 pa z ne. Tisti, ki so odgovorili z da, so potem lahko tudi pojasnili, kakšen je ta pomen. Za enega anketiranca je tetovaža, ki jo ima na prsnem delu, čuvaj njegovega srca, ramena imajo pomen tehtnice, hrbet pa je kot podporni člen celote. Za drugo anketiranko je tetovaža na trebuhu namenjena le njej in fantu, ker je drugi ne vidijo, tetovaža na hrbtu pa je namenjena temu, da jo opazi čim več ljudi. Spet drugi anketiranki pomeni križ del telesa, ki ga ne vidijo vsi, tretja pa meni, da tetovaže na nogi ne vidijo vsi. Ena izmed anketirank je napisala, da je roka lepo mesto za tetovažo.

Na četrto vprašanje *Ali imajo tetovaže za vas kakšen poseben pomen?* je 38 anketirancev odgovorilo za da, 13 z ne, 4 pa na to vprašanje niso odgovorili. Tudi tu

so lahko tisti, ki so odgovorili z da, pojasnili, kakšen je ta pomen. Nekateri so odgovorili, da jim predstavlja nazor, bistvo, filozofijo življenja, odraz mišljenja, ime posebne osebe, priljubljeno žival, simbol ljubezni, spremembo v življenju, osebno identiteto, ego, spomin na nekoga ali nekaj, pripadnost, nevsakdanjost, za nekatere je bila to dolgoletna želja, ki se jim je uresničila, za druge pa je pomen tetovaže simboličen ali estetski.

V petem vprašanju, ki ga nisem analizirala z SPSS-om, saj je bilo opisno, me je zanimalo, kaj imajo anketiranci tetovirano. Najpogostejši odgovori so bili: plemenski motivi (tribal), kitajski črke in horoskop, angel, tiger, zmaj, nebesna znamenja, imena otrok ali ljubljenih oseb, škorpion, metulj, ljubezenski znak, vilinski simbol, kolibri, vrtnica s srcem, jing jang znak, panter, puma, astrološko znamenje, lobanja, tasmanski vrag, glasbeni idol, pravljica bitja, delfin, ženska, hudič, nordijska mitologija, om, roža, morska deklica, keltska detelja, morski pes, arabske črke, samurajski bojevnik .

Slika 4.1: Tiger, moška tetovaža

Slika 4.2: Metulj, ženska tetovaža

Vir: tattoo-mato.com (2009).

Pri tem vprašanju se je tudi pokazala razlika med ženskimi in moškimi tetovažami, saj se ženske odločajo za bolj nežne motive, kot so ljubezenski znak, kolibri, vilinski simbol, pravljica bitje, delfin, kitajske črke in horoskop, arabske črke, ime otrok,

metulj, roža, sonce, med izjemami se najdejo predvsem plemenski motivi, tiger, puma, zmaj ... Moški pa se povečini odločajo za bolj možate motive kot so moški angeli, jing jang znak, panter, tiger, plemenski motivi, astrološko znamenje, zmaj, glasbeni idol, ime sina, škorpion, kača, kozorog, kitajske črke, motiv ženske, hudič, nordijska mitologija, morski pes, samurajski bojevnik, med izjemami pa so vrtnica s srcem, srce, metulj in angel v ženski obliki.

Na šesto vprašanje *Kam bi uvrstili vašo tetovažo?* – možnih je bilo več odgovorov, je kar 34 anketirancev odgovorilo, da je njihova tetovaža simbolna, 6 jih je odgovorilo, da tetovaža zaznamuje posebno življenjsko obdobje, 3 so odgovorili, da je njihova tetovaža ljubezenska, dva pa sta odgovorila, da je njuna tetovaža religiozna oziroma etno-identifikacijska. 7 pa jih je odgovorilo, da svojo tetovažo uvrščajo med različne tetovaže (npr.: simbolna in religiozna, simbolna in religiozna in posebno življenjsko obdobje). 3 anketiranci na to vprašanje niso odgovorili.

Na sedmo vprašanje *Kakšni so bili vaši motivi za tetovažo?* – možnih je bilo več odgovorov, je 19 anketirancev odgovorilo, da s tetovažo izražajo svojo individualnost, 11 se jih je za tetovažo odločilo zaradi estetskega motiva, 4 s tetovažo izražajo odnos do ljube osebe, 2 pa sta se za tetovažo odločila zaradi trenutnega modnega trenda. 8 jih je na to vprašanje odgovorilo z dvema ali več odgovori (npr.: estetski motiv in individualnost). 2 na vprašanje nista odgovorila, 9 pa jih je odgovorilo z drugo (npr.: življenjski nazor, spomin na nekoga ali nekaj, osebni motiv, brez posebnega razloga, dolgoletna želja).

Na osmo vprašanje *Zakaj se po vašem mnenju večina ljudi tetovira?* – možnih je bilo več odgovorov, je 22 anketirancev odgovorilo, da zaradi modnega trenda, 21 jih meni, da s tetovažo izražajo svojo individualnost, 4 pa menijo, da se ljudje tetovirajo zaradi estetskih razlogov. 3 so odgovorili z več kot enim odgovorom (npr.: modni trend in pripadnost družbeni skupini), prav tako 3 so odgovorili z drugo (npr.: odvisno od posameznika), 2 pa na vprašanje nista odgovorila.

Na deveto vprašanje *Ali prej opazite pripadnike nasprotnega spola, če imajo tetovažo?*, je 30 anketirancev odgovorilo z da, 25 pa z ne.

V desetem vprašanju, ki je bilo prav tako opisno, me je zanimalo, na kaj anketiranci pomislijo, ko vidijo lepo tetovažo na moškem ali ženski. Odgovori so bili različni: nekaterim so tetovirane osebe zanimive, privlačne, seksapilne, edinstvene, nekaj posebnega, nekateri pomislijo na modni dodatek, druge zanima pomen tetovaže, nekaterim taka oseba pade bolj v oči, saj gre za skupne interese, nekateri si ob tem zaželejo še eno (enako, podobno) tetovažo, spet drugi pomislijo, da tetovaža predstavlja njihovo osebnost, nekateri pomislijo na trud in čas izdelave tetovaže, na bolečine posameznika ob izdelavi ter na sposobnost tetoverja, tretji pa ob tem ne pomislijo na nič oz. da je to nekaj vsakdanjega.

Na enajsto vprašanje *Katere družbene skupine so bolj podvržene tetoviranju?* – možnih je bilo več odgovorov, je 25 anketirancev odgovorilo, da so to motoristi, 6 jih meni, da so to člani tolpa ali sekt, 3 so odgovorili, da so to vojaki ter po eden, da so to skinheadi oz. mornarji. 12 jih je odgovorilo, da je tetoviranju podvrženih več družbenih skupin (npr.: motoristi in vojaki, motoristi in skinheadi in vojaki). 2 na vprašanje nista odgovorila, 5 pa jih je odgovorilo z drugimi (npr.: vsi po malem, čefurji, umetniki, pripadnost skupini ni pomembna, privrženci rock glasbe).

Na dvanajsto vprašanje *Ali ste se tetovirali le zato, da bi s svojo tetovažo dokazali pripadnost določeni družbeni skupini?* je vseh 55 anketirancev odgovorilo z ne.

Na trinajsto vprašanje *Ali ste se tetovirali le zato, ker je tetoviranje moderno, ker je modni trend?* je 53 anketirancev odgovorilo z ne, 2 pa sta odgovorila z da.

Na štirinajsto vprašanje *Ali se vam zdi, da moda in modni trendi vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral?* je 35 anketirancev odgovorilo z da, 18 pa z ne, 2 na vprašanje nista odgovorila. Svoj odgovor so lahko tudi utemeljili. Modni trendi na tetoviranje vplivajo, ker posamezniki hočejo biti v trendu, hočejo biti »in«; ker so ljudje vedno bolj podvrženi modi in trendom; ker so ljudje ovce in slepo sledijo temu, kar vidijo in slišijo; ker bi bili radi podobni svojim vzornikom; ker so tetovaže del modnih trendov in zvezdniškega sveta; ker je moda neke vrste odraz razmišljanja družbe kot celote; ker je tetovaž vedno več, veliko več kot včasih; ker nam moda in modni trendi narekujejo, kako se obnašati, da nismo drugačnih od drugih; ker je človek družabno bitje, družba pa s svojimi navadami vpliva nanj, saj je modni trend

pričakovanje družbe; ker so tetovaže največji modni trend; ker se posameznik tako lažje uveljavi v družbi. Modni trendi na tetoviranje ne vplivajo, ker moda kot moda s tetoviranjem nima nobene povezave; ker je to odločitev posameznika in ne mode; ker je tetovaža nekaj, kar posameznik nosi celo življenje.

Na petnajsto vprašanje *Ali se vam zdi, da mediji lahko vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral?* je 29 anketirancev odgovorilo z da, 24 z ne, 2 pa na vprašanje nista odgovorila. Svoj odgovor so lahko tudi utemeljili. Mediji lahko vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral, ker kažejo tetovaže znanih osebnosti, kar lahko pripelje do želje posameznika po tetovaži; velik vpliv na to ima tudi MTV; ker mediji vplivajo na družbo s svojimi sporočili, kaj je prav oz. pričakovano in moderno; ker veliko ljudi spremlja medije; ker mladi želijo izgledati kot nekatere medijske osebnosti in zvezdniki, vzorniki; ker tetoviranje prikazuje v pozitivni luči; ker so tetovaže tudi del filmov; ker podirajo tabuje; ker se v medijih velikokrat govori o tetoviranju in novih trendih. Mediji ne vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral, ker je to odločitev posameznika; ker mediji posvečajo premalo pozornosti tetoviranju; ker gre za svobodno voljo posameznika; ker vsak razmišlja s svojo glavo; ker so mediji za nekatere nepomembni.

Na šestnajsto vprašanje *Ali se vam zdi, da je tetoviranje vedno bolj ali vedno manj razširjeno?* je kar 52 anketirancev odgovorilo vedno bolj, 1 je odgovoril vedno manj, 2 pa na vprašanje nista odgovorila. Svoj odgovor so lahko tudi utemeljili. Tetoviranje je vedno bolj razširjeno, ker je tetoviranje postalo moda; ker je takšen trend; ker ljudje nočejo izpasti iz družbe; ker je že skoraj vsak tetoviran; ker tetoviranje ni več tak tabu, kot je bilo včasih; ker imajo mediji večji vpliv; ker večina posameznikov, predvsem mladih, svojo osebnost izraža preko tetovaže; ker vera izgublja svoj čar; ker je lepo, če je lepo narejeno; ker živimo v demokratičnem svetu in tetovaža še ne pomeni, da si kriminallec; ker vsak posameznik želi izraziti svojo individualnost; ker je danes veliko več možnosti in večja konkurenca, tetoviranje je bolj dostopno; ker je to modi dodatek, ki ti ostane celo življenje; ker je tetovažo lahko odstraniti, jo spremeniti ali narediti le začasno; ker je družba vedno bolj sproščena, posamezniki pa vedno bolj gledajo na svoje potrebe in želje; ker se ljudje s tetovažo želijo polepšati. Tetoviranje je vedno manj razširjeno, ker so ljudje spoznali, da ti tetovaža ostane za celo življenje.

Na sedemnajsto vprašanje *Ali menite, da je tetoviranje v Sloveniji še vedno tabu?* je 16 anketirancev odgovorilo z da, 35 pa z ne, 4 na to vprašanje niso odgovorili. Svoj odgovor so lahko tudi utemeljili. Tetoviranje v Sloveniji je tabu, ker družba tistega, ki je tetoviran označi za drugačnega; o tem se ne govori veliko; ker smo premalo razgledani; ker tetoviranje še ni tako razširjeno in poznano; ker $\frac{3}{4}$ Slovencev še vedno živi v času komunizma; ker ljudje povezujejo tetoviranega človeka z zločincem; zaradi stereotipov o ljudeh, ki naj bi se tetovirali; zaradi staromodnega razmišljanja ljudi; tabu je pri starejši generaciji. Tetoviranje v Sloveniji ni tabu, ker se mladi vedno več tetovirajo, sprejemajo to obliko izražanja in individualnosti; ker je skoraj vsak že tetoviran; ker je tetoviranje nekaj normalnega, vsakdanjega; ker so tudi starejši do tetoviranja bolj odprti; ker živimo v demokraciji; ker Slovenci ponavljamo miselnost Evropejcev; ker sploh nikoli ni bil tabu; ker je večji tabu pearking; ker bolj napredno, moderno razmišljamo, gremo v korak s časom.

Na osemnajsto vprašanje *Kako vas je sprejela vaša okolica po tem, ko ste se dali tetovirati?* je 46 anketirancev odgovorilo, da nanje niso gledali nič drugače, 3 so odgovorili, da tetovaže niso odobraval, 5 jih je odgovorilo z drugo (starši so bili sprva proti, nato pa so se na tetovažo navadili), 1 pa na vprašanje ni odgovoril.

Na devetnajsto vprašanje *Ali vas je zaradi tetoviranja kdo obsojal?* je 45 anketirancev odgovorilo z ne, 9 z da, 1 pa na vprašanje ni odgovoril. Tisti, ki so odgovorili z da, so lahko svoj odgovor utemeljili. Obsojali so jih, ker se jim je to zdelo ceneno in vulgarno; ker se tetovirajo le narkomani; ker so starši mislili, da gre za modno muho; ker je bil nek profesor v srednji šoli proti tetovažam.

Dvajseto vprašanje je bilo opisno, zanimalo pa me je, kako reagirajo, kadar jih zaradi tetovaž šikanirajo in obsojajo. Nanj pa so odgovorili le tisti, ki so na prejšnje, devetnajsto, vprašanje odgovorili pritrdilno. Nekateri jih ignorirajo; s tem se ne obremenjujejo, saj gre za njihovo telo, pa tudi tetovaže so jim všeč. Drugi jih skušajo preslišati, v tistem trenutku pa jih take opazke prizadenejo. Tretji pustijo, da izrazijo svoje mnenje. Četrtri pa to sprejmejo z nasmeškom, saj so tetovaže njihova osebna izbira.

Na enaindvajseto vprašanje *Kateri spol je po vašem mnenju bolj podvržen tetoviranju?* je 45 anketirancev odgovorilo, da moški, 9 jih je odgovorilo, da ženski, en pa na vprašanje ni odgovoril.

Na dvaindvajseto vprašanje *Kdo se pogosteje odloča za tetoviranje?* je 44 anketirancev odgovorilo, da posamezniki stari od 20 do 30 let, 6 jih je odgovorilo, da najstniki, 1 pa je odgovoril, da posamezniki stari od 30 do 40 let. 4 na to vprašanje niso odgovorili.

Z SPSS-om sem s pomočjo podprogramov Correlations in Crosstabs ter funkcije za izračun Pearsonovega koeficienta ugotavljala ali starost, spol, izobrazba, družbeni razred in vera kaj vplivajo na število tetovaž na posamezniku, vrsto tetovaže, motive za tetovažo in zakaj se po mnenju anketirancev večina ljudi tetovira. Pearsonov koeficient med starostjo anketiranca in številom tetovaž je negativen, negativen pa je tudi med starostjo in motivi za tetovažo. Med starostjo in vrsto tetovaže je pozitiven, prav tako je pozitiven med starostjo in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo, pri obojih gre za šibko povezavo. Pearsonov koeficient je med spolom in številom tetovaže ter med spolom in vrsto tetovaže negativen, med njimi ni nobene povezave. Pozitiven pa je med spolom in motivi – gre za srednje močno povezavo, ter med spolom in razlogi, zakaj se ljudje odločajo za tetovažo, kjer gre za šibko povezavo. Pearsonov koeficient med izobrazbo in številom tetovaž je negativen, negativen pa je tudi med izobrazbo in motivi, med njimi ni nobene povezave. Med izobrazbo in vrsto tetovaže ter med izobrazbo in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo, pa je koeficient pozitiven. Prva povezava je srednje močna, druga pa šibka. Pearsonov koeficient med družbenim razredom in številom tetovaž je pozitiven, gre za zelo šibko povezavo. Prav tako gre za šibko povezavo med družbenim razredom in motivi za tetovažo, tudi tu je koeficient pozitiven. Med družbenim razredom in vrsto tetovaže ter med družbenim razredom in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo, pa je koeficient negativen, med njimi ni nobene povezave. Med vero in ostalimi štirimi spremenljivkami (število tetovaž, vrsta tetovaže, motivi in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo) je koeficient negativen, vera nanje nima nobenega vpliva. (Vse tabele so v prilogi.)

Zanimale so me še druge povezave. Pearsonov koeficient med številom tetovaž in deli telesa je pozitiven, gre za zelo močno povezanost oz. močan vpliv med tema

dvema spremenljivkama. Koeficient med motivi in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo je prav tako pozitiven, gre za šibko povezanost. Tudi koeficient med starostjo anketiranca in odgovorom, kdo se pogosteje odloča za tetoviranje, je pozitiven, gre za šibko povezanost. Koeficient med spolom anketiranca in tetoviranjem po spolu pa je negativen, med njima ni povezave. (Vse tabele so v prilogi.)

4.3 Analiza podatkov

Dobljene podatke bom v tem delu analizirala, kar mi bo omogočilo, da naredim prve zaključke naloge ter potrdim ali ovržem glavno hipotezo in ostale predpostavke. Glede na demografske podatke lahko predvidevam, da se tetovira približno enako število moških in žensk, med katerimi prevladujejo posamezniki stari od 26 do 35 let, sledijo pa jim posamezniki stari od 18 do 25 let. Največ anketirancev je dokončalo srednjo šolo, po večini pa se uvrščajo v srednji družbeni razred. Skoraj polovica anketirancev je katoličanov, sledijo jim ateisti in posamezniki, ki so druge vere.

Več kot pol anketirancev ima eno tetovažo, ki se v večini nahaja na roki ali zgornjem delu hrbta. Deli telesa, kjer imajo tetovažo, za večino anketiranih nimajo nikakršnega pomena. Za tiste, ki pa imajo pomen, je ta povezan predvsem z (ne)vidnostjo tetovaže. Za večino anketirancev imajo tetovaže poseben pomen, predvsem ponazarjajo bistvo oz. filozofijo njihovega življenja in mišljenja. Najpogostejše tetovaže so tribal motivi, kitajske črke in horoskop, angel, tiger, zmaj, nebesna znamenja, imena otrok ali ljubljenih oseb, škorpion, metulj, ljubezenski znak, vilinski simbol, panter, puma, astrološko znamenje, pravljичna bitja ... Ženske si pogosteje tetovirajo vilinske simbole, pravljичna bitja, delfine, kitajske črke in horoskop, arabske črke, imena otrok, metulje, rože, sonce ... moški pa moške anjele, panterje, tigre, tribal motive, zmaje, glasbene idole, škorpionje, kače, motive žensk, hudiče ... Pri obojih pa so popularne kitajske črke in znamenja horoskopa.

Slika 4.3: Tribal – moška tetovaža

Slika 4.4: Tribal z vrtnico - ženska tetovaža

Vir: tattoo-mato.com (2009).

Tetovaže anketirancev so povečini simbolne in imajo le zanje nek poseben pomen, z njimi izražajo svojo individualnost, nekateri pa so se za tetovažo odločili predvsem zaradi estetskega motiva. Po mnenju anketirancev se večina ljudi tetovira zaradi modnega trenda in zato, ker s tetovažo izražajo svojo individualnost.

Tetovirani posamezniki so bolj opazni, kot pa tisti brez tetovaže. Anketirancem se tetovaže na drugih posameznikih zdijo zanimive, privlačne, seksapilne, edinstvene, z njimi izražajo svojo osebnost. Drugi jih obravnavajo kot lep modni dodatek, nekateri pa si ob lepi tetovaži zaželi še eno na svojem telesu. Nekatere ob pogledu na lepo tetovažo zanima tudi njen pomen.

Nihče od anketirancev se ni tetoviral zato, da bi s tetovažo dokazal svojo pripadnost določeni družbeni skupini. Med družbenimi skupinami pa so, po mnenju anketirancev, motoristi tisti, ki so najbolj podvrženi tetoviranju, sledijo jim člani tolpa in sekt.

Le dva anketiranca sta se tetovirala zato, ker je to moderno, ker je tak modni trend, ostali so na vprašanje odgovorili negativno. Zanimivo je, da je več kot polovica anketirancev odgovorila, da moda in modni trendi vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral. Sami se niso tetovirali zaradi modnega trenda, za druge pa mislijo, da so se tetovirali ravno zato, ker je to moderno. To pa zato, ker posamezniki hočejo biti v trendu, hočejo biti »in«. Radi bi bili podobni svojim vzornikom, obenem pa je moda neke vrste odraz razmišljanja družbe kot celote, zato nam narekuje, kako se obnašati, da nismo drugačni od drugih.

Anketiranci menijo, da tudi mediji lahko vplivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral, saj mladi želijo izgledati kot nekatere medijske osebnosti in zvezdniki. Mediji, ki jih spremlja veliko ljudi, vplivajo na družbo s svojimi sporočili, kaj je prav oz. pričakovano in moderno. Znani pa so tudi po tem, da podirajo tabuje, saj se prav v medijih veliko govori o tetoviranju in novih trendih.

Po mnenju anketirancev je tetoviranje vedno bolj razširjeno in priljubljeno, saj je le-to postalo modni trend, zato je že skoraj vsak tetoviran. Tetoviranje pa niti ni več tak tabu, kot je bilo včasih, saj je tudi bolj dostopno. Večina posameznikov, predvsem mladih, svojo osebnost izraža preko tetovaže, z njo posameznik izraža svojo individualnost, nekaterim pa tetovaža služi le kot okras. Dandanes je tudi družba bolj sproščena, zato posamezniki vedno bolj gledajo na svoje potrebe in želje, pa tudi mediji imajo večji vpliv na naše mišljenje.

Anketiranci mislijo, da tetoviranje v Sloveniji ni več tabu tema, saj se mladi vedno več tetovirajo, ter sprejemajo tetoviranje kot obliko izražanja in identifikacije. Tetoviranje je postalo nekaj normalnega, vsakdanjega, tako da so tudi starejše generacije bolj odprte do tetoviranja. Slovenci živimo v demokraciji, naša miselnost je bolj odprta in napredna, je v koraku s preostalo Evropo.

Družine in prijatelji anketirancev nanje po tetoviranju niso nič drugače gledali, njihove tetovaže so jim bile všeč. Večine zaradi tetovaž ni nihče obsojal ali jih kakorkoli drugače šikaniral. Slabo petino anketirancev so zaradi tetovaž obsojali, ti pa so na provokacije reagirali z ignoriranjem ali z nasmeškom, saj gre za njihovo osebno izbiro. Nekateri neumestne komentarje skušajo preslišati, pa čeprav jih take opazke v tistem trenutku prizadenejo, drugi pa se s tem sploh ne obremenjujejo, saj je telo njihovo, njihove tetovaže so jim preprosto všeč.

Po mnenju anketirancev so moški še vedno bolj podvrženi tetoviranju. Za tetovažo pa se pogosteje odločajo posamezniki stari od 20 do 30 let.

Z SPSS-om in podprogramoma Correlations in Crosstabs ter Pearsonovim koeficientom sem ugotovila, da le družbeni razred vpliva na število tetovaž pri anketirancih, se pravi višji, ko je družbeni razred, več tetovaž ima posameznik.

Starost in izobrazba pa vplivata na vrsto tetovaže, se pravi vplivata na to, ali se odločijo za simbolno, religiozno, ljubezensko tetovažo ... oz. bolj, ko je posameznik star in izobražen, bolj mu je pomembno, kaj njegova tetovaža predstavlja. Na motive za tetovažo vplivata spol in družbeni razred. Spol vpliva v tem smislu, da se moški odločajo za drugačne motive kot ženske in obratno. Višji kot je družbeni razred bolj je posameznik izbirčen pri izbiri motiva za tetovažo. Starost, spol in izobrazba pa vplivajo na razloge, zaradi katerih se večina ljudi tetovira. Bolj ko je posameznik star in izobražen, bolj so mu pomembni razlogi za tetoviranje, ki so pri moških in ženskah razlikujejo.

Prav tako me je zanimalo, ali obstaja povezava med številom tetovaž in deli telesa, kjer se tetovaže nahajajo. Med tema dvema spremenljivkama obstaja dokaj močna povezava, kar pomeni, da več, ko ima posameznik tetovaž, na več različnih delih telesa se nahajajo te tetovaže. Obstaja tudi šibka povezava med motivi za tetovažo in razlogi, zakaj se po mnenju anketirancev večina ljudi tetovira, kar pomeni, da v nekaterih primerih motiv anketirancev za tetovažo vpliva tudi na mnenje o tem, zakaj se ljudje tetovirajo (npr.: če so se sami tetovirali zaradi individualnosti, potem menijo, da se večina ljudi tetovira zaradi izražanja lastne individualnosti). Starost anketirancev vpliva na predvidevanja o tem, kdo se pogosteje odloča za tetoviranje, kar pomeni, da so anketiranci glede na svojo starost predvidevali, da se za tetoviranje odločajo posamezniki podobne starosti kot so oni. Zanimivo pa je, da spol ne vpliva na predvidevanja o tem, kateri spol je bolj podvržen tetoviranju. To pomeni, da večina anketirancev, tako moških kot ženskih, meni, da so moški tisti, ki so bolj podvrženi tetoviranju.

4.4 Ugotovitve

Ugotovitve zaradi nenaključnega in subjektivnega vzorca niso reprezentativne, ampak gre le za predvidevanja. Glede na dobljene podatke predvidevam, da so moški tisti, ki so bolj podvrženi tetoviranju, kar potrjuje mojo predpostavko, da se moški pogosteje odločajo za tetoviranje kot ženske. Glede na demografske podatke pa lahko rečem, da se tetovira približno enako število moških in žensk. Najpogosteje se tetovirajo posamezniki stari med 20 in 30 let, kar potrjujejo mojo predpostavko, da

so tetoviranju najbolj podvrženi posamezniki te starosti. Tetovažo si najpogosteje omislijo posamezniki, ki so dokončali srednjo šolo in se uvrščajo v srednji družbeni razred. Tetovirajo se pripadniki vseh ver, najpogosteje pa se tetovirajo katoličani, saj v Sloveniji prevladuje katoliška vera.

Telesa posameznikov po večini krasi ena tetovaža, ki se nahaja na roki ali zgornjem delu hrbta. Deli telesa, kjer se nahaja tetovaža, za posameznike nimajo nikakršnega pomena. V nasprotju pa same tetovaže imajo poseben pomen za posameznike, saj jim ponazarjajo filozofijo njihovega življenja in mišljenja. Obstajajo razlike med ženskimi in moškimi tetovažami, saj se ženske odločajo za bolj nežne in ženstvene motive, kot so pravljica bitja, delfini, metulji, rože, imena otrok, moški pa se odločajo za bolj močnejše motive kot so panterji, tigri, plemenski motivi, kače, škorpionji, motivi žensk. Pri obojih so popularne kitajske črke in znamenja horoskopa. To potrjuje mojo predpostavko, da obstajajo razlike med moškimi in ženskimi tetovažami.

S tetovažo posamezniki v družbi izstopajo, saj so veliko bolj opazni, kot pa tisti brez nje. Tetovaže posameznikov so simbolne, z njimi izražajo svojo individualnost, ne tetovirajo se zaradi tega, ker je to trenutno moderno, kar tudi potrjuje mojo predpostavko, da posameznika pri tetoviranju vodijo predvsem osebni, individualni motivi. Tetovirani posamezniki pa menijo, da se večina ljudi tetovira predvsem zaradi modnega trenda oz. da moda in modni trendi imajo vpliv na odločitev posameznika, da se bo tetoviral. To potrjuje mojo predpostavko, da se veliko posameznikov tetovira zaradi modnega trenda.

Podoben vpliv kot moda imajo tudi mediji, torej tudi mediji lahko vlivajo na posameznikovo odločitev, da se bo tetoviral. Mediji so tisti, ki prikazujejo življenja slavnih medijskih osebnosti, obenem pa podirajo tabuje, kar je bilo nekoč tudi tetoviranje. To potrjuje mojo predpostavko, da na odločitev posameznika za tetovažo vplivajo tudi mediji. V Sloveniji tetoviranje ni več tabu tema, vedno več mladih Slovencev se odloča za tetovažo, s katero izražajo svojo individualnost ali pa sledijo modnim trendom. Tudi zato je tetoviranje vedno bolj priljubljeno in razširjeno, saj ima praktično še skoraj vsak tetovažo. Tetoviranih posameznikov se v družbi ne obsoja več, ampak se jih sprejema kot polnopravne člane družbe. Mišljenje, da je vsak, ki ima tetovažo kriminallec, je že skoraj stvar preteklosti. Tako verjetno razmišlja le še

kakšen predstavnik starejše generacije. Tetovaže so danes sprejete kot lep okras kože, kot umetnije na koži, kar potrjuje mojo predpostavko, da je tetoviranje v Sloveniji popolnoma sprejemljiva reflektivna telesna tehnika.

V Sloveniji ne obstaja tetoviranje zaradi pripadnosti določeni družbeni skupini oz. skupnosti, kar tudi ovrže mojo predpostavko, da se posamezniki tetovirajo zaradi pripadnosti določeni družbeni skupini oz. skupnosti. Pri nas se ne more izoblikovati neka tetoverska skupnost, ki je npr. v Ameriki zelo dobro razvita, saj ni nekih izpostavljenih družbenih skupin, ki bi jih tetoviranje povezovalo in bi se zavzemali za njegovo promocijo. V prid tej moji trditvi naj povem še, da v Sloveniji ni tetoverskih klubov, slovenskih tetoverskih revij in časopisov, prav tako pa še ni bila organizirala nobena tetoverska konvencija. Glede na vse informacije in spoznanja, ki sem jih pridobila v tej diplomski nalogi, lahko trdim in s tem tudi potrdim mojo predpostavko, da v Sloveniji tetoverska skupnost ne obstaja oz. se še ni razvila. V najboljšem primeru obstaja zelo ohlapna tetoverska skupnost, ki je omejena na posameznike in njihovo navdušenje nad tetoviranjem ter na tetoverje, ki se družijo le zaradi poklicnega koristoljubja. Prevladuje pa mnenje, da so motoristi najbolj podvrženi tetoviranju. Torej lahko potrdim mojo predpostavko, da so določene družbene skupine bolj podvržene tetoviranju.

Ugotovila sem tudi, da se z višanjem družbenega razreda, povečuje tudi število tetovaž posameznika, posameznik pa je tudi bolj izbirčen pri sami izbiri motiva. Bolj ko je posameznik star in izobražen, bolj mu je pomembno, kaj njegova tetovaža predstavlja, bolj pa so pomembni tudi razlogi za tetoviranje, ki se pri moških in ženskah razlikujejo. Več ko ima posameznik tetovaž, večja je verjetnost, da se bodo nahajale na različnih delih telesa in ne samo na primer na roki. Tetovirani posamezniki glede na svoje motive za tetovažo in glede na svojo starost predvidevajo, da se tudi ostali posamezniki odločajo za podobne motive kot oni in so tudi podobne starosti.

Glede na vse te ugotovitve in zbrano literaturo lahko ovržem ali potrdim tudi glavno hipotezo naloge, ki pravi: **Tetoviranje je marginalna reflektivna telesna tehnika, s pomočjo katere posameznik lovi ravnotežje med individualnostjo in pripadnostjo določeni družbeni skupini oz. skupnosti.**

Tetoviranje je marginalna reflektivna telesna tehnika, ki jo lahko uvrščamo med reflektivne telesne tehnike, saj s tetoviranjem delujemo nazaj na telo in ga na ta način tudi spremenimo. Pri reflektivnih telesnih tehnikah je pomembno tudi, da gre za sovplivanje med posamezniki. Tetover tetovira posameznika, s tem vpliva na njegovo telo ter ga s tetovažo tudi spremeni. V skrajnem primeru pa tetoviranje lahko uvrščamo tudi med avtoreflektivne telesne tehnike. Če se tetover sam tetovira po roki ali nogi, gre za izvajanje avtoreflektivne telesne tehnike, saj počne nekaj s svojim lastnim telesom, z drugimi posamezniki lahko le posredno komunicira, na sam proces tetoviranja pa oni ne vplivajo.

S pomočjo tetoviranja posameznik izraža svojo individualnost, ne izraža pa pripadnost določeni družbeni skupini oz. skupnosti. Vsaj v Sloveniji je tako, v drugih državah, predvsem v Ameriki, pa posamezniki s tetovažami izražajo svojo pripadnost določeni družbeni skupini, kot so npr. motoristične skupine, tolpe, tetoverski klubi ... V Sloveniji nimamo izrazitih družbenih skupin, tako da tetoviranje zaradi pripadnosti sploh še ni uveljavljeno. Posamezniki se tetovirajo zaradi izražanja lastne individualnosti, svojega načina življenja in razmišljanja. Še najbližje tetoviranju zaradi pripadnosti določeni družbeni skupini oz. skupnosti, je tetoviranje zaradi mode in modnih trendov. Tetoviranje je trenutno v modi, zato se vedno več posameznikov odloča za tetovaže, saj s tem želijo izraziti pripadnost modni skupnosti.

Iz tega sledi dejstvo, da lahko del moje hipoteze potrdim, del pa jo moram glede na dobljene podatke ovreči. **Tetoviranje je marginalna reflektivna telesna tehnika, s pomočjo katere posameznik izraža svojo individualnost, ne izraža pa pripadnost določeni družbeni skupini oz. skupnosti, če ugotovitev omejimo na področje Slovenije.**

5 SKLEP

Tetoviranje je pojav, ki v sebi skriva veliko več, kot je sprva videti. Ne gre le za lepo poslikavo ali umetnino, ki jo na telesu nosimo celo življenje, ampak s tetovažo izražamo svojo osebnost, ego, načela in razmišljanja. Preko nje se sporazumevamo z okolico, izražamo svojo pripadnost neki višji sili, tetovaža je tudi odraz naše kulture, kultura pa je del naše družbe, v kateri smo bili vzgojeni. Tetoviranje je večplastni pojav, saj lahko raziskujemo družbeni, kulturni, religiozni ali komunikološki aspekt tetoviranja. V različnih družbah se tetoviranje preko iniciacijskih in drugih obredov prepleta s kulturo in religijo, uporablja pa se tudi kot komunikacijsko sredstvo med pripadniki teh družb.

Tetoviranje se pojavlja v vseh zgodovinskih obdobjih, njegovi začetki pa segajo že v kameno dobo. Poznali so ga že Egipčani, prav tako pa tudi stari Grki, Rimljani in Kelti, ki so ga uporabljali predvsem v kazenske in lastniške namene. Sama beseda tetoviranje je polinezijskega izvora, kapitan James Cook pa je bil prvi zahodnjak, ki je uporabil tahitijsko besedo ta-tu ali tatu, ko je opisoval prakso tetoviranja. Prav zaradi kapitana Cooka se je polinezijski način tetoviranja v 18. stoletju razširil tudi v Evropi. Slabih sto let kasneje je tetoviranje začelo pridobivati na priljubljenosti, posledično pa tudi na profesionalizaciji. Leta 1846 je prvi znani profesionalni tetover v ZDA Martin Hildebrandt odprl svoj tetoverski studio v New Yorku. Leta 1891 pa je Samuel O'Reilly v New Yorku patentiral prvi električni strojček za tetoviranje, ki je v širšo uporabo prišel po 2. svetovni vojni. V 70-ih letih 20. stoletja je prišlo do renesanse v tetoviranju, ki je bila pogojena z tehnološkimi, umetniškimi in socialnimi spremembami, ki so se začele že desetletje prej.

V 21. stoletju je, vsaj tako se zdi, popularizacija tetoviranja dosegla svoj vrhunec. Za to so v veliki meri krivi tudi mediji, ki nas neprestano bombardirajo z raznimi sporočili, kaj je moderno in kaj ni. Tetoviranje je v današnjem času moderno, zato ni nič nenavadnega, da ima že skoraj vsak vsaj eno tetovažo. Tudi v Sloveniji je tetoviranje trenutno modni trend, saj se veliko posameznikov tetovira, ker hočejo biti »in«, tetovaža pa jim služi kot lep modni, predvsem pa trajni, okras. Kljub temu da je tetoviranje v Sloveniji popolnoma sprejeta telesna tehnika, pa še ni izoblikovane neke

tetoverske skupnosti, ki bi skrbela za pozitivno promocijo tetoviranja in več dogajanja na tem področju (tetoverske konvencije, tetoverski klubi, revije ...).

Če odmislimo vpliv medijev in mode, je še vedno posameznik tisti, ki odloča, ali se bo tetoviral ali ne. Gre le za njegovo osebno odločitev, vodijo ga osebni motivi pa tudi tetovaža ima le zanj nek poseben pomen. Z njo izraža svojo individualnost, svoj pogled na svet, izraža upor proti družbi, svoj odnos do njemu ljube osebe. Z njo pa ne izraža pripadnosti družbeni skupini oz. skupnosti, saj v Sloveniji tetoviranje zaradi pripadnosti še ni razvito. Je pa tetoviranje zaradi pripadnosti toliko bolj razvito drugod po svetu, predvsem v Ameriki. Prav tako so določene družbene skupine bolj podvržene tetoviranju kot druge, prevladujejo pa motoristi ter člani tolpa in sekt.

Za tetovaže se odločajo predvsem mladi, stari med 20 in 30 let. Moški naj bi se še vedno pogosteje odločali za tetoviranje, vendar je moje mnenje drugačno, saj menim, da sta oba spola v enaki meri podvržena tetoviranju. Razlikujejo se le njihove tetovaže, saj se ženske odločajo za bolj ženstvene, mistične tetovaže, moški pa za bolj možate, grozne tetovaže. Zdi se mi tudi, da se ljudje vedno manj obremenjujejo z drugimi ljudmi, ampak težijo predvsem k lastni sreči in zadovoljstvu. Tetoviranje je nekdanje bilo tabu, danes pa ni več, zato so tetovaže veliko bolj drzne kot nekoč. Nad osebo z zelo drznimi tetovažami, na primer po celim obrazu, se nekateri ljudje še vedno zgražajo, ampak se v današnji družbi počasi rušijo tudi te meje. Seveda obstajajo tudi izjeme; nedavno tega se je v medijih pojavila zgodba dekleta, ki naj bi jo tetover omamilo in ji proti njeni volji na obrazu tetoviral 56 zvezdic. Dekle si je vse to izmislilo le zaradi očeta, ki tetovaže ni odobral. Določeni pripadniki starejše generacije tetoviranja ne bodo nikoli popolnoma sprejeli, saj ga še vedno povezujejo s kriminalom in narkomani.

S tetoviranjem posameznik preoblikuje svoje telo, ga spremeni, polepša in trajno zaznamuje. Telo je naša najbolj razvidna identiteta, je kot oglasni pano, kamor lepimo letake in oglase oz. v tem primeru nanj lepimo tetovaže. Preko telesa in tetovaž se sporazumevamo s svojo okolico. Ker so tetovaže neverbalni znak, si lahko vsak posameznik ustvari svoje mnenje, kaj naj bi določena tetovaža predstavljala. Tetoviranje je ena izmed telesnih tehnik, te pa so načini, kako ljudje v različnih družbah tradicionalno uporabljajo telo. Natančneje je tetoviranje marginalna

refleksivna telesna tehnika, s katero delujemo nazaj na telo, ga s tetoviranjem spremenimo, obenem pa so tetovaže simbolni pomeni, ki jih primarno proizvajamo za druge. Tetoviranje lahko uvrščamo tudi med avtorefleksivne telesne tehnike, saj se skoraj vsak tetover sam tetovira na tistih delih telesa, ki so mu dosegljivi, počne nekaj s svojim telesom, na okolico pa direktnega vpliva nima, ampak se z njo prek svojih tetovaž le posredno sporazumeva.

Glede na svoje predhodno znanje in poznavanje tetoviranja so bila moja predvidevanja pravilna in sem v diplomski nalogi potrdila skoraj vse predpostavke in tudi večino glavne hipoteze. Končna ugotovitev diplomskega dela, ki temelji na empiričnem poglavju, je, da je tetoviranje refleksivna telesna tehnika, s katero posameznik izraža svojo individualnost. Največja zmeta naloga pa je, da tudi v Sloveniji obstaja tetoviranje zaradi pripadnosti družbeni skupini oz. skupnosti. To predpostavko in del hipoteze sem ovrgla tako z anketami kot tudi z prebiranjem borne literature v slovenskem jeziku in brskanjem po internetu. V Sloveniji tetoverske skupnosti enostavno ni, niti ni družbenih skupin, ki bi bile bolj podvržene tetoviranju kot druge, in tetoverskih klubov, revij ter konvencij. Iz lastnih virov vem, da si določeni tetoverji prizadevajo za organizacijo tetoverske konvencije, ki pa je le za nekaj posameznikov prevelik organizacijski in finančni zalogaj. Na konvencijo bo potrebno še nekaj časa počakati, do tedaj pa se navdušenci nad tetoviranjem lahko potolažijo z obiskom konvencij v sosednjih državah. Problem je tudi, da se sami tetoverji ne povezujejo v kakšno združenje, niti ne gojijo prijateljskih odnosov, saj med njimi vladata nevoščljivost in rivalstvo. Potrebno bo spremeniti miselnost, saj bodo le s skupnimi močmi dosegli napredek pri razvoju tetoverske scene pri nas.

Moti me tudi pomanjkanje literature o tetoviranju v slovenskem jeziku, kar tudi nakazuje na slabo raziskanost pojava pri nas. Večina literature, če ne kar vsa, je v angleškem jeziku, raziskave pa se nanašajo predvsem na Združene države Amerike, Kanado in razna domorodska ljudstva Polinezije. Izjema je knjižica Dimitrija Vremca iz leta 1992 z naslovom *Tetoviranje, etnološko-kulturi oris*, pa še ta ne govori o tetoviranju v Sloveniji, ampak o tetoviranju na splošno. O kulturi tetoviranja v Sloveniji ni bila napisana še nobena knjiga. Naj bo moja naloga tudi nekakšen poziv sociologom, antropologom in drugim strokovnjakom, da bi se nekoč lotili tudi te teme, saj je tetoviranje pri nas vedno bolj razširjeno in priljubljeno. Zanimivo bi bilo izvedeti,

koliko ljudi je pravzaprav tetoviranih, kakšne tetovaže prevladujejo, zakaj se ljudje odločajo zanje, kaj jim pomenijo ... Res pa je, da bi bilo za tako nacionalno raziskavo potrebno veliko časa in truda. To bo olajšalo delo vsem mojim naslednikom, ki bi radi pisali o tetoviranju v Sloveniji, saj bodo tako imeli neke določene podatke, ki bi jim lahko služili za izhodišče njihove naloge.

LITERATURA

- Adams, Josh. 2009. Bodies of change: A comparative analysis of media representations of body modification practices. *Sociological perspectives* 52 (1). Dostopno prek: <http://caliber.ucpress.net/toc/sop/52/1> (15. maj 2009).
- Argyle, Michael. 1975/1988. *Bodily communication*. Druga izdaja. London, New York: Routledge.
- Atkinson, Michael. 2004. Tattooing and civilizing processes: Body modification as self control. *The Canadian review of sociology and anthropology* 41 (2): 126-146.
- Barnard, Malcolm. 2005. *Moda kot sporazumevanje*. Ljubljana: Sophia.
- Calefato, Patrizia. 2004. *The clothed body*. Oxford, New York: Berg.
- Crossley, Nick. 2005. Mapping reflexive body techniques: On body modification and maintenance. *Body & Society* 11(1): 1-35.
- DeMello, Margo. 2000. *Bodies of inscription. A cultural history of the modern tattoo community*. Durham & London: Duke university press.
- Erjavec, Karmen in Zala Volčič. 1998. *Mladi in mediji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Featherstone, Mike. 2000. Body modification. *Body modification: An introduction*, ur. Mike Featherstone, 1-13. London, Thousand oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Južnič, Stane. 1998. *Človekovo telo med naravo in kulturo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Klesse, Christian. 2000. Body modification. »Modern primitivism«: *Non-mainstream body modification and racialized representation*, ur. Mike Featherstone, 15-38. London, Thousand oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Košir, Manca. 2003. *Surovi čas medijev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Košir, Manca in Rajko Ranfl. 1996. *Vzgoja za medije*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Krpič, Tomaž. 2003a. Esej o telesnih dogodkih. *Raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji*, 173-184. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije – združenje podiplomskih študentov.

- --- 2003b. Telo kot vir kulturnih razlik. *Teorija in praksa* 40 (5): 802 - 820.
- --- 2004. *Kognitivno delovanje človeškega telesa*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Leksikon Cankarjeve založbe*. 1998. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- *Mala splošna enciklopedija*. 1975. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Mauss, Marcel. 1996. *Esej o daru in drugi spisi. Uvod v delo Marcela Maussa*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Mead, George Herbert. 1997. *Um, stvarstvo, družba*. Ljubljana: Krtina.
- Musek, Janek. 1993. *Osebnost pod drobnogledom*. Maribor: Založba Obzorja.
- --- 1997. *Psihologija. Človek in družbeno okolje*. Ljubljana: Educy.
- Musek, Janek in Vid Pečjak. 1996. *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Ragin, C. Charles. 2007. *Družboslovno raziskovanje: enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Schiffmacher, Henk, ur. 2005. *1000 tattoos*. Köln: Taschen GmbH.
- Schildkrout, Enid. 2004. Inscribing the body. *Annual reviews anthropology* (33): 319-344.
- Schutz, Alfred. 2004. Kompendij socioloških teorij. *Problem racionalnosti v družbenem svetu*, ur. Frane Adam in Matevž Tomšič, 107-122. Ljubljana: Študentska založba.
- Shildrick, Margrit. 2000. Body modification. *This body which is not one: Dealing with differences*, ur. Mike Featherstone, 77-92. London Thousand oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Simmel, Georg. 2000. *Izbrani spisi o kulturi*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Sweetman, Paul. 2000. Body modification. *Anchoring the (postmodern) self? Body modification, fashion and identity*, ur. Mike Featherstone, 51-76. London, Thousand oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Turner, S. Bryan. 2000. Body modification. *The possibility of primitiveness: Towards a sociology of body marks in cool societies*, ur. Mike Featherstone, 39-50. London, Thousand oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Ule, Mirjana. 2004. *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2005. *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vremec, Dimitrij. 1992. *Tetoviranje, etnološko-kulturi oris*. Nova Gorica: Samozaložba.

- 24ur.com. 2009. *Foto: Zvezdniki obožujejo tetovaže*. Dostopno prek: <http://24ur.com/ekskluziv/tuja-scena/foto-zvezdniki-obojujejo-tetovaze.html> (21. september 2009).
- *Tattoo-mato.com*. 2009. Dostopno prek: <http://www.tattoo-mato.com/tattoo.html> (21. september 2009).
- Zajc, Melita. 2000. *Tehnologije in družbe*. Ljubljana: ISH Fakulteta za podiplomski humanistični študij.
- Zerubavel, Eviatar. 1991. *The fine line: Making distinctions in everyday life*. New York: Free Press.

PRILOGA A: Tabele z izračuni Pearsonovega koeficienta

Tabela A1: Pearsonov koeficient med starostjo anketiranca in spremenljivkami

		Starost anketiranca	Število tetovaž	Vrsta tetovaže	Motivi	Vzrok tetoviranja
Starost anketiranca	Pearson Correlation	1	-,027	,218	-,021	,148
	Sig. (2-tailed)	.	,845	,121	,891	,305
	N	55	55	52	44	50

Tabela A2: Pearsonov koeficient med spolom anketiranca in spremenljivkami

		Število tetovaž	Vrsta tetovaže	Motivi	Vzrok tetoviranja	Spol anketiranca
Spol anketiranca	Pearson Correlation	-,217	-,207	,377	,199	1
	Sig. (2-tailed)	,111	,141	,012	,166	.
	N	55	52	44	50	55

Tabela A3: Pearsonov koeficient med izobrazbo anketiranca in spremenljivkami

		Število tetovaž	Vrsta tetovaže	Motivi	Vzrok tetoviranja	Izobrazba anketiranca
Izobrazba anketiranca	Pearson Correlation	-,089	,416	-,074	,234	1
	Sig. (2-tailed)	,518	,002	,633	,102	.
	N	55	52	44	50	55

Tabela A4: Pearsonov koeficient med družbenim razredom anketiranca in spremenljivkami

		Število tetovaž	Vrsta tetovaže	Motivi	Vzrok tetoviranja	Družbeni razred anketiranca
Družbeni razred anketiranca	Pearson Correlation	,088	-,054	,179	-,373	1
	Sig. (2-tailed)	,524	,706	,246	,008	.
	N	55	52	44	50	55

Tabela A5: Pearsonov koeficient med vero anketiranca in spremenljivkami

		Število tetovaž	Vrsta tetovaže	Motivi	Vzrok tetoviranja	Vera anketiranca
Vera anketiranca	Pearson Correlation	-,035	-,209	-,033	-,054	1
	Sig. (2-tailed)	,842	,236	,869	,773	.
	N	35	34	27	31	35

Tabela A6: Pearsonov koeficient med številom tetovaž in deli telesa

		Število tetovaž	Deli telesa
Število tetovaž	Pearson Correlation	1	,660
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	N	55	53

Tabela A7: Pearsonov koeficient med motivi in razlogi, zakaj se ljudje tetovirajo

		Motivi	Vzrok tetoviranja
Motivi	Pearson Correlation	1	,108
	Sig. (2-tailed)	.	,506
	N	44	40

Tabela A8: Pearsonov koeficient med starostjo anketiranca in tem, kdo se pogosteje tetovira

		Starost anketiranca	Kdo se pogosteje tetovira
Starost anketiranca	Pearson Correlation	1	,188
	Sig. (2-tailed)	.	,187
	N	55	51

Tabela A9: Pearsonov koeficient med spolom anketiranca in tetoviranjem po spolu

		Spol anketiranca	Tetoviranje po spolu
Spol anketiranca	Pearson Correlation	1	-,033
	Sig. (2-tailed)	.	,812
	N	55	54